

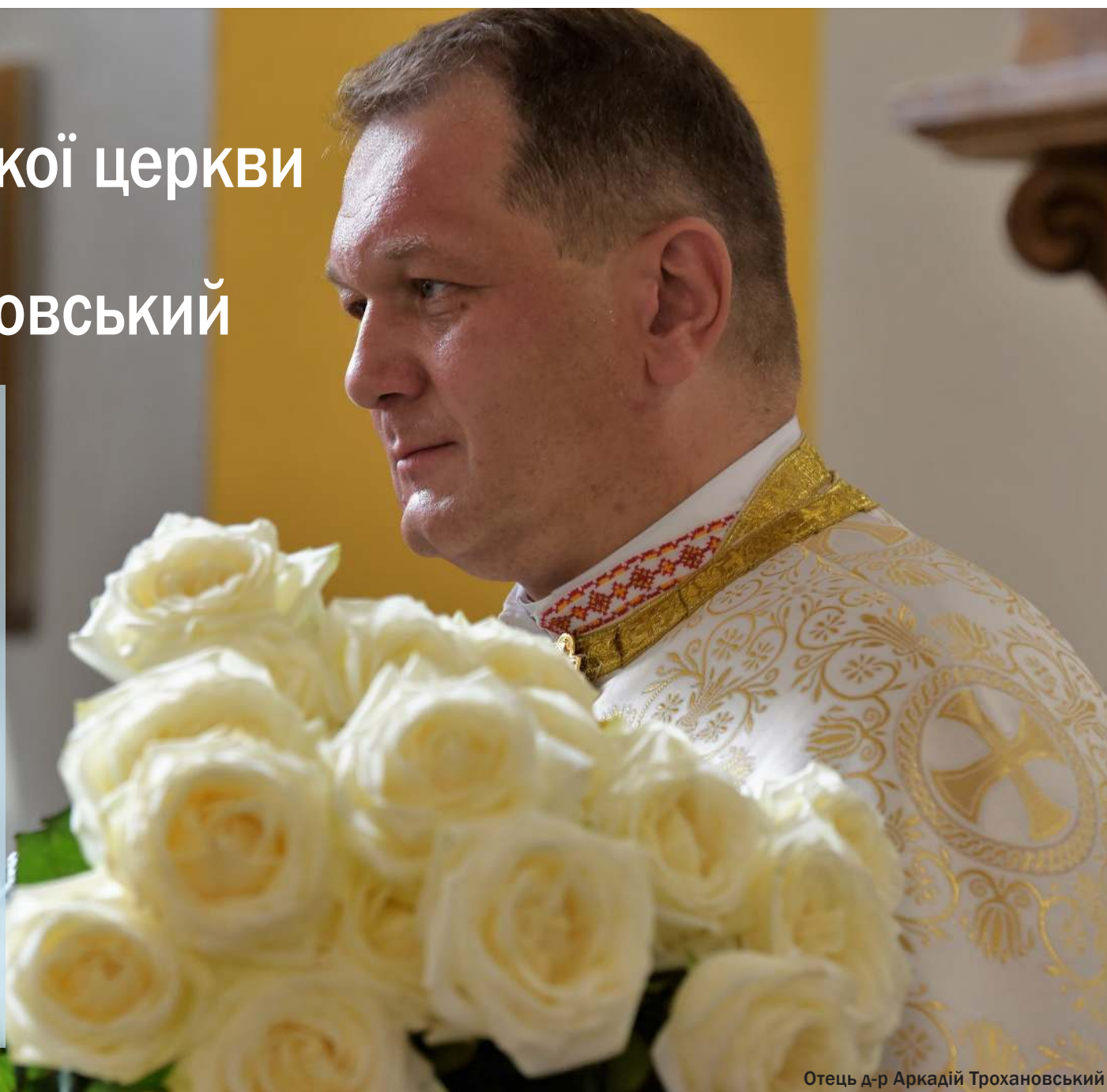
Наше Слово

PIK LXV № 49 (3304) ВАРШАВА, 6 ГРУДНЯ 2020 РОКУ
ЦІНА – зл. 4,00 zł (VAT = 8%) – CENA NUMER INDEKSU 366609

УКРАЇНСЬКИЙ ТИЖНЕВИК TYGODNIK UKRAINSKI UKRAINIAN WEEKLY
Інтернет-версія газети www.nasze-slowo.pl ISSN 0027-8254

Нову єпархію Греко-католицької церкви очолив Аркадій Трохановський

25 листопада святий отець Франциск, папа римський, проголосив про створення нової Ольштинсько-Гданської єпархії Української греко-католицької церкви у Польщі. Першим єпископом новоствореної єпархії став о. д-р Аркадій Трохановський, дотеперішній парох парафії Воздвиження Чесного Хреста у Валчі та протопресвітер Кошалінського деканату. До часу канонічного переобрання владики Аркадія єпархією буде управляти перемисько-варшавський митрополит, архієпископ Євген Попович як апостольський адміністратор.

Отець д-р Аркадій Трохановський

Вітаємо Вас з обранням єпископом. Це велике відзначення, насамперед для Вас, але також для усієї української громади на Помор'ї, де Ви роками були душпастирем.

Дуже дякую за привітання. У валецькій парафії я душпастирював майже 20 років. Валчу я віддав багато серця і сьогодні справді відчуваю, що немовби став членом кожної валецької родини. Всі вони мені дуже близькі, про кожного можу сказати багато теплих слів, тому дуже важко мені буде розлучитися з валецькою спільнотою. Тішуся, що мав змогу душпастирювати саме тут, оскільки ми спільно працювали як для добра окремих вірних, сімей, так і загалом нашого народу й церкви. У Валчі справді відчується об'єднання — ми завжди підтримували одне одного. Особливо це було видно під час відзначення 60-ліття парафії, коли всі включилися у святкування ювілею. Це був певного роду підсумок моєї душпастирської праці у валецькій громаді, за що всім валчанам дуже дякую. Я завжди буду їх згадувати у своїх молитвах, також подаватиму як приклад громади, котра мала бажання у різних, інколи дуже складних часах працювати саме спільно. Призначення мене єпископом — це справді велике відзначення для західного Помор'я, де я був теж протопресвітером Кошалінського деканату більше 10 років.

Зараз я став єпископом новоутвореної Ольштинсько-Гданської єпархії з осідком в Ольштині, тому це, по-моєму, велике відзначення для північно-східної Польщі, де проживають наші вірні, які роками просили для своєї території єпископа. Саме таке прохання виносилось на соборі Греко-католицької церкви, який пройшов у Перемишлі у 2014 році. Отож, після

довгих років переговорів та молитов зараз опинилися ми у новій реальності. Греко-католицька церква зараз має три єпархії: Перемисько-Варшавську, Вроцлавсько-Кошалінську та новоутворену Ольштинсько-Гданську.

Осідком нової єпархії буде Ольштин. Вона включає у себе території католицьких митрополій: Вармінської, Гданської, Білостоцької та дієцезії Плоцької з митрополії Варшавської. Створення нової єпархії покладено саме на Вас, отже перед Вами нові виклики.

Переді мною справді важливі завдання. Територія новоствореної єпархії велика — вона складається з частини Перемисько-Варшавської архієпархії та частини Слупського деканату з Вроцлавсько-Гданської єпархії. Отже, моїм першим завданням буде об'єднання цієї території та створення структур новоутвореної єпархії: скликання деканатів, призначення протисинкела, синкела, канцлера єпархії та організація роботи єпископської курії. Також потрібно буде визначити нові відділи, які будуть допомагати в роботі священникам, монахам, монахиням, вірним, а також мені.

Перед Вами важка робота по розбудові структур єпархії. А які завдання ставите перед собою загалом у плані розвитку Греко-католицької церкви в Польщі? У час пандемії церква особливо переживає труднощі, отже єпископом стаєте у складний момент.

Насамперед ми мусимо подолати пандемію коронавірусу. Це для нас зараз найважливіше завдання. Ми мусимо зробити все, аби після пандемії наші вірні повернулися до церкви. А це означає, що ми на-

ново мусимо катехизувати та євангелізувати наших вірних, тому що велика їх частина з огляду на епідемічні обмеження зараз не приходить до церкви. Отже, першим викликом, який стоїть переді мною, але також перед всіма священниками, — це прийти до вірних з Божим словом, повернути їх церкві та заново об'єднати. Ми мусимо розуміти, що фундаментом кожного християнина є Господь Бог, і на Нього ми маємо покладатися як у сімейному житті, так і парафіальному.

Перед нами також робота з дітьми, молоддю, середнім поколінням, людьми похилого віку, а також молодими подружжями. Кожна група — це свої виклики як для церкви, так і окремих священників. Як церква ми мусимо для кожної з цих груп мати пропозиції роботи та розвитку. Іншим викликом, перед яким стоїть наша церква, є вмiле об'єднання українців з України, аби вони почувалися у наших парафіях як у себе дома. Це для мене одні з перших завдань, але їх набагато більше.

Ми мусимо завжди покладатися на Господа Бога й все віддавати в Божі руки. Тому я віддаюся роботі у новій єпархії — хочу, щоби ми побудували спільноту, яка буде підтримувати себе не лише у важкий час, але й у щоденній праці. Ми, як священники, маємо бути для своїх вірних прикладом проголошення Божого слова та доброї спільноти. Пандемія принесла церкві певного роду медійний розвиток, тому мусимо вміло використати електронні засоби, зокрема телебачення, для того, аби євангелізувати наших вірних. ■

Анна ВІННИЦЬКА
Фото Томаша Маєвського

«Banderowców cień złowrogi»: що «кресов'яни» хочуть зробити руками Чарнека

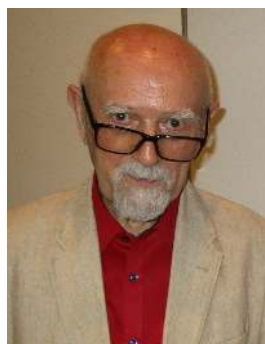
Обмеження прийняття студентів з України, «дебандеризація» тих, що вже навчаються в Польщі, через спеціальні заняття, постійний нагляд за школами з українською мовою навчання в Польщі – це лише частина пропозицій «кресових» середовищ до новопризначеного міністра освіти і науки Польщі Пшемислава Чарнека. Лист з'явився в середині листопада, він вражає кількістю нісенітниць, помножених на абсурдні вимоги. Проте, якщо хтось мав сумніви, для чого Чарнека призначено на цю посаду – то саме для цього.

▲ Пшемислав Чарнек

▲ д-р Люцина Кулінська

▲ Станіслав Сроковський

▲ кс. Тадеуш Ісакович-Залеський

▲ проф. Володимир Осадчий

«М и неймовірно раді, що керування найважливішим міністерством для майбутнього Найяснішої Речі Посполитої було доручено вам. Як люблінський воєвода Ви довели, що здатні захищати польський державний інтерес (...), зокрема, Ви не соромитеся виступати проти поширення ідеології необандеризму», – ідеться в розлогу вступі листа від 9 листопада 2020 року.

Далі висловлюється надія, що новопризначеному міністрові вдасться подолати наслідки політики «підпорядкування Польщі іноземним інтересам» – у цьому, на думку авторів, полягала «т.зв. ідеологія Гедройця» та «ідеї Адама Міхніка». У своєму баченні світової змови автори ідуть далі і підкреслюють, що метою цих людей було «створення UKR-POL-у (колишньої Юдеополонії), тобто польсько-української держави під управлінням Хазарії». Саме тому, не вгадують автори, польська держава тільки те й робила, що відмовлялася від своєї пам'яті та ідентичності на користь інших держав і народів, а особливою жертвою мала стати відмова від пам'яті про Волинську трагедію.

Лист містить низку пропозицій. Так, пропонується створити «Головний центр досліджень Волинсько-Малопольського геноциду», зобов'язати всіх ректорів польських університетів запустити інтердисциплінарні центри дослідження цього епізоду, разом зі спеціальними грантами та програмами для підвищення знань вчителів. Цей список – відносно зрозумілий і зв'язний, однак наступні пункти характеризуються сильним відривом від реальності. Так, окрім зазначеного вище спеціального надзору за українськими студентами й учнями, вимагається «відмова від гротескних спроб виробити спільно з представниками українських неонаціоналістів (...) „спільне бачення історії польсько-українського конфлікту в 1939–1947 роках“, а також введення нових, обов'язкових для читання творів. Так, у початковій (!) школі, зокрема, пропонується поезія Юзефа Венгжина. Я заглянув у його творчість – вона багата на вишукані літературні форми, як-от:

*Pytacie czy lubobójstwo?
panowie posłowie
i toczycie spory dziś w zwierzęcej sprawie
i dyskretna ta wasza zdrada i tchórzostwo
no i chyba nie polskie sumienie
w Warszawie!*

В іншому його вірші читаємо таке:

*Obskoczę cię jak wilcza horda
która już czuje zapach krwi
Litwa Białoruś Ukraina
coraz ciaśniejsza pętla dni
wracając Wołyn i Ponury* (певно йшлося про Понари – прим. авт.)
*Katyń i Smoleńsk lęk i ból
śmiertelny blask czerwonej gwiazdy
czaszki z pieczęcią wrogich kul.*

Десятилітнім дітям у школах також буде цікаво довідатися, що:

*Brunatny łopot nad głowami
i banderowców cień złowrogi
niech nasze serce dzisiaj czuwa
u każdej do przyszłości drogi*

або що:

*Polska Prawda grzęźnie
w bagnie zakłamania
w dyplomacji zdrajców katów
oraz tchórzcy.*

Серед кількох десятків підписів у листі-зверненні – імена відомих у «кресовому» житті Станіслава Сроковського (його твори теж пропонують включити в шкільні програми), проф. Володимира Осадчого, д-р Люцини Кулінської, а очолює список кс. Тадеуш Ісакович-Залеський.

Історичні питання та фінансування

Це далеко не перший відкритий лист «кресових» середовищ до різноманітних фігурантів публічного життя Польщі. Утім, в останні роки це середовище особливо активно зверталось до президента, парламентаріїв чи просто до всіх. Мотиви листів повторюються: не можна вибачати українцям; молоде покоління треба навчати «правди», а як це робити, якщо за «правду» переслідують? У багатьох випадках «кресового» середовища з'являється фінансовий аспект: «кресова» діяльність недофінансована, часто разом з цим звучить закид про підтримку польським урядом України чи українських організацій у Польщі. Така конструкція дозволяє «кресовим» лідерам тримати своїх прибічників у постійному напруженні: ми нікому не потрібні, навіть на своїй батьківщині, наша трагедія нікого не цікавить, нас ніхто не хоче слухати. В останньому листі вперше виразно звучить не тільки те, що кресов'ян «зрадили» – у ньому також чітко представлено, що зроблено це в ім'я України, євреїв та «політкоректності», що показано мовою старої доброї теорії змови.

Проте вся ця логічна конструкція, яку намагаються представити «кресові» лідери, збудована на відвертій маніпуляції. Неправдою є те, що польський уряд чи державні інституції Польщі нічого не роблять з тематикою 1943–1947 років, більше того, нерідко робиться це разом з українськими дослідниками чи інститутами.

– Цей фрагмент польської історії вже багато років присутній у громадській дискусії. Зі створенням Інституту національної пам'яті Польщі в 2000 році активізувалися дослідження в інституційному плані, серед перших проєктів Інституту були польсько-українські взаємини 1939–47 років, вийшли публікації джерел, зокрема, завдяки співпраці між Інститутом національної пам'яті Польщі та архівом Служби безпеки України. Проводилося чимало наукових та навчальних заходів, виходили документальні фільми. Кульмінацією цієї співпраці став 2003 рік, спільна церемонія за участі обох президентів у Порицьку/Павлівці на Волині. Пізніше політична ситуація трохи охолодила співпрацю, тим не менше, вона відбувалася з 1990-х років у зв'язку із семінарами «Польща–Україна: складні питання», – наголошує історик Маріуш Зайончковський з люблінського відділення ІНП та Інституту політичних досліджень Польської академії наук, котрий також є членом Польсько-українського форуму істориків. Форум є ініціативою ІНП обох країн, а протягом п'яти засідань у 2015–17 роках розглядався період 1939–1945 років.

Не є теж правдою, що ініціативи «кресов'ян» недофінансовані. Так, видавництво журналу «Res Cresoviana», головним редактором якого є підписант листа Володимир Осадчий, профінансували державні гіганти, типу «PKN Orlen». При цьому Осадчий досить близько співпрацює зі структурами, що найімовірніше афілійовані з Кремлем, – так, членом редколегії згаданого журналу є президент московського Інституту сучасних гуманітарних досліджень Андрей Мельков.

Стратегія на майбутнє

При всій своїй дивакуватості лист до Чарнека має досить чітку мету – проводити гру на полі свого ймовірного ідеологічного соратника. Чарнек, хоч і доволі цинічний політик, усе ж послідовний і у своєму роді ефективний.

На посаді люблінського воєводи він займався розбудовою не лише свого іміджу, але і своєї команди. Чарнек цілеспрямовано йде у велику політику – саме цьому були підпорядковані його дотеперішні дії і заяви: втручання й у внутрішню політику, й у зовнішню. Він користувався можливостями призначати своїх людей, і нерідко це були особи, що займаються культом т.зв. «проклятих солдат». А «кресов'яни» віддавна – поки що безрезультатно – намагаються увійти у велику політику. Відповідні амбіції є в Осадчого, котрий уже стартував у списку «Конфедерації» під час євровиборів 2019 року, водночас Осадчий має добрі контакти з Чарнеком – він був його радником. Мета листа – вказати на «кресові» постулати, підкинути їх Чарнеку як пріоритет. Керуючи освітою, він має нові можливості: і фінансові, і персональні. Чарнек безперечно залишатиметься в політиці і далі, тож сьогодні він – платформа для «кресов'ян». Їхня стратегія входу до політики через «Конфедерацію» у 2019 році провалилася – лідер партії Кшиштоф Босак, хоч і відповів на питання «кресов'ян» під час президентської кампанії, та зробив це лаконічно і без великого ентузіазму. Імовірно тому, що результат старту «кресових» кандидатів під час утворення «Конфедерації» був провалом: разом вони зібрали лише кілька тисяч голосів.

Можливо, це також був шок для самого «кресового» середовища – навіть при нинішньому розголосі теми Волині воно не в стані увійти в політику самостійно. Кілька різних осередків цього середовища застосовували відмінні стратегії. Осередок у Перемішлі, пов'язаний із Анджеєм Запаловським, будував власне середовище на руїнах «Кукізі'15», певною мірою співпрацюючи з «Конфедерацією» чи «Польською селянською партією». Осередок у Любліні, з проф. Володимиром Осадчим, почав співпрацю з середовищем Радіо «Марія» і кс. Тадеушем Ридзиком. Ще в червні 2018 року вони провели Конгрес кресових середовищ, а до того часу частина з них була радниками під час написання скандальних поправок до закону про Інститут національної пам'яті – «української частини», поставленої під сумнів Конституційним судом Польщі. Обидва «кресові» осередки так чи інакше пов'язані у своїй діяльності з кремлівськими середовищами – Запаловський фігурував у федеральних медіа Росії, а Осадчий стикався із державно-православними середовищами (зокрема, популяризуючи свою книгу про греко-католицького владика Григорія Хомишина).

Із Чарнеком у «кресового» середовища з'явився новий інституційний шанс – стати частиною його політичної команди, користуючись ресурсами об'єднаних відомств освіти. Навряд чи йому вдасться (і хочеться) реалізувати всі постулати вищезазначеного листопадового листа, проте частину з них, найбільш медійних, як-от контроль в школах з українською мовою навчання – чому б ні? А тому, як би дивно не звучало «кресове» звернення, – чекаймо, що деякі його фрагменти стануть нашою дійсністю. ■

Ігор ІСАЧВ

Фото з фейсбук-сторінок

ГРОМАДСЬКІ ВІСТІ

У Варшаві пом'янули жертви Голодомору 1932-1933 років

фото Павла Лози

Молитвою, покладенням квітів і лампадок до пам'ятного знаку на Православному цвинтарі на варшавській Волі українці вшанували пам'ять жертв Голодомору.

З огляду на обмеження, пов'язані з пандемією, участь у відзначенні взяла менша кількість людей, ніж минулими роками. Серед присутніх були, зокрема, представники посольства України в Польщі на чолі з послом Андрієм Дешицею, члени Громадської ініціативи догляду за могилами воїнів Української Народної Республіки та представники української громади, що живуть у столиці.

Посол України Андрій Дешиця подякував усім за присутність і зазначив, що за будь-яких обставин важливо молитися і віддавати шану жертвам геноциду в Україні, до якого призвів радянський режим.

«Важливо цю пам'ять поширювати, а це не просте завдання», — сказав Андрій Дешиця. На його думку, не меншим злочином було те, що про ці події заборонялося говорити, а навіть притягували до відповідальності тих, хто згадував про Голодомор.

«Це велика справа — пам'ятати і про жертви Голодомору, і про людей, які підняли цю історію і поширили у світі», — наголосив дипломат. Посол України зауважив, що добрими прикладами поширення інформації є фільм Агнешки Голланд «Ціна правди» та книжка Енн Еплбаум «Червоний голод. Війна Сталіна проти України».

XVII Дні національних меншин «Гданські біографії»

28 листопада у Гданську вже у 17-й раз відбулися Дні національних меншин «Гданські біографії». У програмі концерту, який пройшов в режимі онлайн, у гданському театрі «Мініатюра» виступили виконавці з білоруської, єврейської, литовської, німецької, татарської та української меншин, які проживають у місті. Українців (Поморський відділ Об'єднання українців у Польщі) представляв ансамбль «Слов'янська душа». Це міжнародний польсько-українсько-білоруський ансамбль, в якому музиканти грають на фортепіано, скрипці, акордеоні, контрабасі та барабанах. Гурт презентував українські пісні. Також 15 грудня відбудеться музична вистава під назвою «З чого ми зроблені?», що покликана показати багатокультурність Гданська через історії сучасних жителів міста різних національностей.

Онлайн-концерт «Лемковина-Лем» у Новиці

27 листопада у лемківському селі Новиця, де народився український поет Богдан-Ігор Антонич, відбувся концерт «Лемковина-Лем». Це була не звична онлайн-подія, а радше роздуми та занурення в пісні в унікальному місці серед лемківських гір, де проходило дитинство Богдана-Ігоря Антонича. Концерт пройшов у старовинному дерев'яному будинку, який колись слугував Новиці корчмою, згодом поштовою станцією, а тепер є Домом ікон. Атмосферу доповнював відеоарт, створений на основі фотографій лемківського краю 1920-30 років з родинного архіву Венгріновичів.

Творцями дійства були, зокрема, режисерка дійства Уляна Горбачевська, відома українська співачка і дослідниця автентичних пісень, та лемківська співачка Юлія Дошна, котра перейняла пісні від своєї матері та бабусі і сама досліджує лемківську музику. Крім цього — білоруський композитор та віртуозний акордеоніст Олексій Ворсоба, польські мультиінструменталісти Ришард Лятецький і Мацей Кудлацік та одна з відомих в Україні група відеомейкерів «VJ groupe CUBE». До концерту увійшли як добре відомі лемківські пісні «Ой, верше, мій верше», «Гамерецький край», «Кедь ми прийшла карта», так і давні, відшукані в пісенниках та архівах.

У Польщі буде ще один сквер імені генерала Марка Безручка

У Гданську (Поморське воєводство) має з'явитися сквер імені українського генерала Марка Безручка. Таку постанову ухвалили 26 листопада депутати Гданської міської ради. Це уже третя така ініціатива за останній рік.

Під час голосування, яке відбулося 26 листопада, «за» виступили 27 депутатів, «проти» — ніхто. Утрималося сім депутатів. Про це інформує міський сайт gdansk.pl.

Сквер імені українського генерала буде розташований біля трамвайної петлі у районі Оліва у Гданську. Таким чином вшанувати генерала Армії УНР просив консул України у Гданську Лев Захарчишин.

«У 2020 році Польща святкуватиме 100-річчя битви під Варшавою, однієї з героїчних сторінок своєї історії. Оборона Замостя 28-30 серпня 1920 року силами 6-ї дивізії Армії УНР під командуванням генерала Марка Безручка зупинила наступ орд Будьонного і дала можливість польській армії атакувати фланг, розгромити і дати відсіч більшовицьким військам. Це не тільки врятувало Варшаву та Польщу, але й зірвало плани СРСР завоювати всю Європу», — йдеться в заяві українського дипломата, надісланій міському голові Гданська.

«Гідне вшанування цієї дати — це не лише наш історичний обов'язок, але й чудова нагода сьогодні показати непорушність українсько-польського братства. Звертаюся з пропозицією увічнити героя обох наших народів, генерала Марка Безручка, назвавши одну з вулиць чи площ міста Гданськ», — наголосив у своїй заяві консул України Лев Захарчишин.

Нагадаємо, що сквер імені українського генерала у серпні з'явився у Варшаві. Заплановане також відкриття площі імені генерала Безручка у Кошаліні (імовірно його офіційне відкриття відбудеться у наступному році). У Вроцлаві наприкінці червня 2018 році з'явилося кругове перехрестя (рондо), якому присвоїли ім'я генерала армії Української Народної Республіки.

Перемога українського фільму на кінофестивалі у Флоренції

Скріншот з фільму «Цей дощ ніколи не закінчиться»

Фільм режисерки-документалістки Аліни Горлової «Цей дощ ніколи не закінчиться» здобув звання найкращого повнометражного документального фільму на кінофестивалі «Festival dei Popoli» у Флоренції в Італії. Про це повідомляє видання «The Village Україна».

Стрічка є результатом спільної праці України, Латвії, Німеччини та Катару. У фільмі розповідається про 20-річного Андрія Сулеймана, мати якого є україною, а батько — курдом. Разом із сім'єю він втік від війни в Сирії, але опинився в Україні, де теж вибухнув збройний конфлікт.

Робота над кінокартиною тривала чотири роки. Прем'єра в Україні запланована на 2021 рік.

«Festival dei Popoli» — один із найстаріших світових фестивалів та єдиний в Італії майданчик для креативної документалістики. Фестиваль проходить 61 рік поспіль, в цьому році через пандемію він вперше пройшов повністю онлайн.

Попередня робота Аліни Горлової «Явних проявів немає» розповідає про боротьбу жінки-ветерана російсько-української війни на Донбасі з посттравматичним розладом. Стрічка отримала чотири нагороди на міжнародному фестивалі «DocuDays UA» у 2017 році та ще низку серйозних відзнак. Слід додати, що цей фільм показували під час циклічного кінофестивалю у Щеціні «Szczecin Film Festival».

Прохання допомогти розпізнати в'язня Явожна

Український історик д-р Євген Місило закінчує відбір фотографій до своєї книжки про Центральний табір праці у Явожні. Серед кількох сотень світлин, які він знайшов останнім часом, є одна непідписана, прикріплена до фрагмента знищеного посвідчення

звільнення з концтабору ймовірно колишнього жителя села Вербиця (Рава-Руського повіту), на якій збережені лише перші літери імені та перше число дати народження «2». Такому критерію відповідають лише: Петро Коваль, с. Миколи і Марії, нар. 26.06.1907 у Вербиці, або Петро Козак, с. Максима і Параскевії, нар. 25.04.1907.

«Може, хтось розпізнає це нездолане, нещасне обличчя одного з 98 жителів Вербиці, які потрапили за дрови Явожна?» — звертається з проханням про допомогу д-р Євген Місило. Зв'язатися з істориком можна за електронною адресою: eugeniuszmisilo@gmail.com або через його фейсбук-сторінку (Eugeniusz Misilo).

Стартував проєкт «Віртуальний некрополь української еміграції»

В Україні офіційно відкрився проєкт «Віртуальний некрополь української еміграції» (necropolis.uinp.gov.ua).

За оцінками Українського інституту національної пам'яті, за межами України існує понад 250 тисяч поховань представників української еміграції. Ці могили розкидані на території різних держав, на всіх континентах (крім Антарктиди).

«Хоча саме поняття «могила» асоціюється з непорушністю і вічністю, насправді облік та збереження поховань — це надзвичайно динамічна справа. За останні 100-150 років політична карта світу зазнала суттєвих змін. З'являлись та зникали держави, змінювались кордони, падали політичні режими, відбувались війни та революції. Нерідко ці процеси супроводжувались руйнуваннями як окремих поховань, так і знищенням цілих некрополів, до чого нерідко вдавались тоталітарні режими на східноєвропейських землях. Водночас протягом останнього століття, суттєво змінилась структура української еміграції. Внаслідок урбанізації та індустріалізації змінились місця компактного розселення українців, що також вплинуло на здатність діаспори дбати за могилами своїх земляків», — можна прочитати на сайті проєкту.

Проблема збереження українських могил за межами України — це не лише питання коштів. Насамперед — це виявлення, облік та систематизація інформації.

Український інститут національної пам'яті вирішив створити онлайн-ресурс про місця поховань українських емігрантів, що слугуватиме інструментом для збереження українських могил. На цьому сайті зібрана найважливіша інформація як про цвинтарі, так і про окремі поховання, що містить біографічні довідки, адреси, географічні координати, технічний стан надгробних пам'ятників, статус оплати окремих могил, фотоматеріали тощо.

«Якщо Ви маєте додаткову або найсвіжішу інформацію про той чи інший цвинтар чи могилу — просимо Вас поділитися цією інформацією із нами», — закликають ініціатори проєкту.

На сайті можна знайти інформацію про окремі поховання та кладовища, новини, зокрема, про відновлення цвинтарів, інформацію для волонтерів та карту, де позначені місця поховання видатних українців, які вплинули на історію людства: політичних діячів, військових, художників, вчених, спортсменів та підприємців.

Наразі в базі є 2641 особа і 287 кладовищ. Інформація і світлина, представлені в базі, є подекуди унікальними.

Проєкт створено Українським інститутом національної пам'яті у співпраці з благодійним фондом «Героїка». Фонд на безоплатній основі регулярно передає Інституту масиви фотографічних матеріалів за результатами своїх експедицій некрополями США, Канади, Німеччини та інших держав.

Інститут відкритий до співпраці з іншими юридичними особами, зокрема і з організаціями закордонних українців, що готові поділитися власними масивами даних про місця поховань українських емігрантів: світлинами, геокоординатами, відомостями про оплату місць поховань та поточний технічний стан окремих могил і цвинтарів тощо.

Співпраця здійснюється виключно на безоплатній основі, за умови, що матеріали, якими обмінюються сторони в рамках співпраці, розглядаються ними як відкриті й доступні для публічного ознайомлення, якщо інше не буде визначено стороною, що надає матеріали.

Пропозиції щодо співпраці просять надсилати на електронну пошту: necropolis@uinp.gov.ua.

Опрацював на основі повідомлень **Павло ЛОЗА**
Більше новин шукайте на сайті: nasze-slowo.pl

Як в Україні імітують боротьбу з коронавірусом

ЖАННА КУЗНЕЦОВА,
медіаекспертка,
медіатренерка,
журналістка

11 листопада уряд запровадив в Україні дуже «цікаву» стратегію боротьби з коронавірусом — карантин вихідного дня. Він має тривати до 30 листопада, але чиновники налаштовують суспільство, що карантин, швидше за все, продовжиться. У соціальних мережах над цим рішенням кепкували однаково і прихильники жорсткого карантину, і його противники, адже це недолуге рішення вчергове підкреслило абсолютну некомпетентність нинішньої влади і її неготовність до будь-яких викликів. Зокрема сміялися з того, що вірус теж відпочиватиме у вихідні і таким чином ніхто не заразиться. Також жарти були пов'язані з деякими виключеннями для бізнесів підприємців, які є народними обранцями, — їхні порушення журналісти помітили ще навесні (йдеться про київський ресторан народного депутата Миколи Тищенка «Велюр», куди їздили заможні кияни, в той час як всі інші заклади громадського харчування були зачинені). Одна з найбільших україн-

ських торгівельних мереж, яка продає будівельні матеріали, тут же запустила в інтернеті рекламу, що їхня «п'ятниця триватиме 72 години».

Та коронакриза — це не локальна українська проблема, і саме це частково рятує репутацію Кабінету Міністрів. Якби кожна країна зараз не була зайнята своїми внутрішніми кризами у різних напрямках — медицини і економіки зокрема, то не виключено, що постійні прорахунки і помилкові рішення влади впадали б у очі не лише українцям, але й нашим міжнародним партнерам. Урядам різних країн зараз доводиться приймати непопулярні рішення, а карантин вихідного дня влітку вже запроваджували в Ізраїлі. Так, це дійсно призупинило розповсюдження захворюваності, але я би не порівнювала дисциплінованість ізраїльтян і українців щодо державних обмежень: різне сприйняття, різні штрафні санкції, різна повага до керівників державою.

Голосування у Кабміні теж не було одноставним, проти карантину вихідного дня виступили міністр внутрішніх справ Арсен Аваков, міністр культури та інформполітики Олександр Ткаченко і віцепрем'єр, міністр цифрової трансформації Михайло Федоров. Ткаченко розповів, що сфера культури на вихідних заробляє біля 50% всіх своїх доходів, а добряче виснажена за час весняного локдауну, вона може й не пережити додаткових обмежень.

Хибність свого бездумного торішнього вибору влади українці, здається, вже усвідомили. Це показали резуль-

тати місцевих виборів у жовтні, де провладна партія «Слуга народу» зайняла вже не такі обнадійливі перші позиції, як минулоріч.

Можливо тому, відчувши свою силу на місцях або готуючись до виборів, деякі представники влади у регіонах, часто з різною політичною позицією, вирішили одноставно саботувати рішення центру.

Серед перших гучно про це заявив голова Львівської міської ради Андрій Садовий. Він каже, що Львів — це місто малих і середніх бізнесів, і навіть підприємств, що підприємець у вихідні заробляє в середньому біля 50 тисяч гривень (приблизно 6500 злотих). І якщо підприємець не заробить ці гроші, то не сплатить за квартиру, тепло, не купить їжу, а від держави чекати підтримки — годі. Садовий також згадав весняний випадок із президентом, коли тому у час робочої поїздки в Хмельницькому відкрили кафе під час загальноукраїнського карантину, але штраф Зеленський так і не сплатив, бо в Україні президента оштрафувати не можна. «Потрібні мудрі виважені рішення, — каже Садовий. — Уряд щось приймає і думає, що всі будуть виконувати. Поки перші особи держави не будуть платити штрафи — нічого не буде». До речі, у другому турі виборів на мера Львова Садовий переміг, набравши більш ніж 62% голосів. Всі заяви про непокору центру щодо карантину він зробив в передвиборчий період, до 22 листопада.

Протистояти карантину вихідного дня вирішив і міський голова міста Дніпро Борис Філатов. На своїй фейс-

бук-сторінці він написав зокрема: «Просто міська комісія із надзвичайних ситуацій захворіла. Ні, не коронавірусом. Просто захворіла і не має кворуму. Вони втомились. І імплементувати рішення Кабміну не в змозі». Філатов теж переміг на міських виборах у другому турі з приголомшливим результатом — майже 81% голосів.

Відкрито відмовилися виконувати постанову уряду голови Івано-Франківська, Тернополя, Луцька, Черкас, Житомира і Слов'янська. Багато хто, хоч і висловився негативно проти обмежень, але саботувати рішення все ж не зважився. Чи і справді все виконується на місцях — точно невідомо.

Уже з перших днів постанови Кабміну по всій Україні збиралися мітинги незгодних підприємців. Гасла плюс-мінус однакові: підприємництво просто не витримає карантину, а коронавірус нікуди не подінеться. Мітинги продовжуються то тут, то там і донині, і часто міська влада таки йде назустріч бізнесу, адже малі і середні підприємства і є підвалинами економіки країни. Зокрема у Вінниці, 23 листопада вимагали перенести карантин із вихідних на понеділок-вівторок. Чиновники обіцяли зробити все можливе.

Коли хтось в Україні намагається порівняти наші «легкі» умови карантину із другою хвилею суворіших локдаунів по Європі, то у відповідь на це добре лягає ще одне висловлювання Бориса Філатова. Він зазначив, що «не можна бути трошки вагітною», натякаючи, що боротьба з хворобою не справжня, а імітована. ■

ПОДІЇ

До Ольштина повертаються пластові сходи

В Ольштині після кількарічної перерви пройдуть пластові сходи для дітей віком 6-12 років. Перші зустрічі мають відбутися після відміни карантинних обмежень.

◀ Рейд в Карконошах (2018 рік)
Фото з архіву Емілії Сокіл (перша справа)

Ініціаторка відновлення організації в Ольштині — старша пластунка Емілія Сокіл. Зараз вона вивчає охорону навколишнього середовища у Вармінсько-мазурському університеті. Вона розповідає: кілька років тому пластові сходи у столиці Вармії та Мазур проводила Уляна Радь (у дівочтві Лайкош). Проте після її від'їзду активність завмерла, хоча пластуни залишилися. Їх можна було побачити на різних заходах, зокрема й під час перерви Віфлеємського вогню миру.

«Зараз я дозріла до того, аби спробувати взяти на себе цю відповідальність», — говорить Емілія Сокіл. Допомагає їй із цим Олена Карівець. Тож літери є, хоча з набором учасників трохи гірше — наразі ніхто не зголосився. Емілія Сокіл розуміє, що зараз усі налякані пандемією, але підкреслює, що, попри обмеження, набір не відкладали. Поки невідомо, коли точно зможуть відбутися ольштинські пластові сходи, але заявки подавати все ж варто. Зараз організаторки працюють над програмою,

що потім дозволить швидше почати активну діяльність.

«Завжди добре проводити сходи, присвячені якійсь конкретній темі. До неї ми потім підбираємо відповідні пісні, ігри чи майстерки (майстер-класи з рукоділля — ред.)», — пояснює Емілія. Вона наголошує, що основна перевага приналежності до Пласту — перебування у своєму українському середовищі, командна робота і набуття пов'язаних із цим вмінь. Тут можна стати кмітливим, навчитися працювати над собою, розвиватися через ігри.

Емілія Сокіл потрапила до організації понад 13 років тому. Тоді семирічна дівчинка вперше зав'язала новацьку жовту хустину, чим дуже пишалась. Потім вона почала відвідувати сходи і краще знайомитися з організацією. Далі були перші виїзди на табори — це цікава і приємна частина пластової дійсності. «Завдяки Пласту я зустріла багатьох людей з Польщі та з-за кордону. Думаю, що ті знайомства та дружба у багатьох випадках залишаться на все життя. Тут я навчилася багатьох корисних речей, зокрема уважності та того, що свого слова завжди треба дотримуватися», — підсумовує Емілія. Аби долучитися до ольштинських сходів, можна зв'язатися з організаторками по телефону (792349289) або електронною поштою (emilka20411+plast@gamil.com).

Варто додати, що цього року Пласт у Польщі відзначав своє 30-ліття. З огляду на пандемію ювілейні заходи

відбувалися переважно в онлайн-режимі. Офіційне святкування перенесли на наступний рік. З нагоди річниці організація видала марки та листівку, на якій презентує свій оновлений логотип.

Після 30 років функціонування в межах Об'єднання українців у Польщі у червні Пласт юридично оформився як окреме товариство. Зараз організація нараховує щонайменше сто людей. Найбільш активними станціями є Вроцлав, Люблін та Варшава. Тут регулярно відбуваються новацькі або юнацькі сходи. Пласт постійно шукає волонтерів і в інших містах, особливо — дорослих, які можуть бути виховниками та інструкторами. Діяльність організації залежить від вікових категорій її членів і спирається в основному на ігри, майстерки, співи, мандрівки, артистичні мінівистави чи табори на природі. Особливу увагу приділяють вихованню в українському середовищі.

У вересні під час конференції «100 річниця Варшавської битви і Союзу Пілсудський-Петлюра» пластуни підписали угоду про співпрацю з польськими гарцерами. У документі йдеться про поглиблення співробітництва, спільні проекти, зокрема і задля збереження пам'яті про польських та українських бійців, які спільно воювали проти більшовицької агресії. Прикладом такої співпраці є відома акція «Полум'я братерства», започаткована минулого року. ■

Григорій СПОДАРИК

УКРАЇНА

Цінності України у 2020-му

«Світове дослідження цінностей» (World Values Survey, WVS) – це найбільше некомерційне міжнародне дослідження людських переконань та цінностей. Воно було започатковано у 1981 році професором Рональдом Інглхартом з Мічиганського університету (США) на базі Європейського дослідження цінностей (EVS). Дослідження охоплює майже 120 країн/суспільств (близько 95% населення світу), зокрема, й Україну, і має циклічний характер. Нещодавно були представлені результати останньої, 7-ї хвилі (2020 рік). Відповідно до них, українці відчують себе більш заможними та захищеними, патріотичними та солідарними, але шукають «сильну руку», не люблять мігрантів та частіше толерують насильство у сім'ї.

Згідно з Рональдом Інглхартом, протягом майже всієї історії пріоритетом для людства було виживання, і це актуалізувало цінності групової солідарності, традиціоналізм, несприйняття інакшості і підкорення сильним лідерам. Модернізація, економічний розвиток і безпека, що повстали у багатьох країнах після Другої світової війни, призвели до руху до світсько-раціональних цінностей і цінностей самовираження: зниження впливу релігії і авторитарних лідерів, поширенню демократії, толерантності, гендерної рівності тощо. Все це сприяло не тільки економічному зростанню, але і зростанню рівня щастя. Згідно досліджень, найбільше секулярно-раціональні цінності і цінності самовираження притаманні скандинавським країнам (Швеція, Норвегія та Данія) – і вони ж перебувають у топі найбільш економічно розвинених і найщасливіших країн.

Україна бере участь у WVS з 1999 року (починаючи з 4-ї хвилі). Співставляти дані 2020-го з попереднім дослідженням 2011 року не зовсім коректно, адже з того часу в Україні пройшов Євромайдан, вона втратила частину територій, розпочалася війна, а у цьому році ще й «вдарив» коронавірус, але WVS все одно залишається дуже цінним інструментом аналізу ситуації в країні та світі. Опитування досліджує соціальні та економічні цінності, стереотипи, що панують у суспільстві, суспільну довіру, індекс щастя та добробуту, гендерний баланс, інтерес до політики, ставлення людей до роботи, конкуренції, корупції, міграції, безпеки, свободи, релігії тощо.

Одним із візуальних результатів досліджень є «Культурна мапа світу». Зсув країни по осі «у» знизу вгору означає перехід від традиційних до секулярно-раціональних цінностей, зсув по осі «х» зліва направо – перехід від цінностей виживання до цінностей самовираження. Україна займає проміжну позицію по шкалі «традиційність-секулярність», впродовж 1999-2020 років спостерігається її поступовий рух до полюсу «традиційні цінності». На шкалі «виживання-самовираження» Україна перебуває у зоні «виживання», проте з часу останнього дослідження (2011 рік) вона вийшла з крайньої лівої позиції і просувається до зони розвитку. Україна залишається найближчою до групи православних європейських країн, таких як Болгарія та Румунія. Поряд перебувають також Росія та Білорусь.

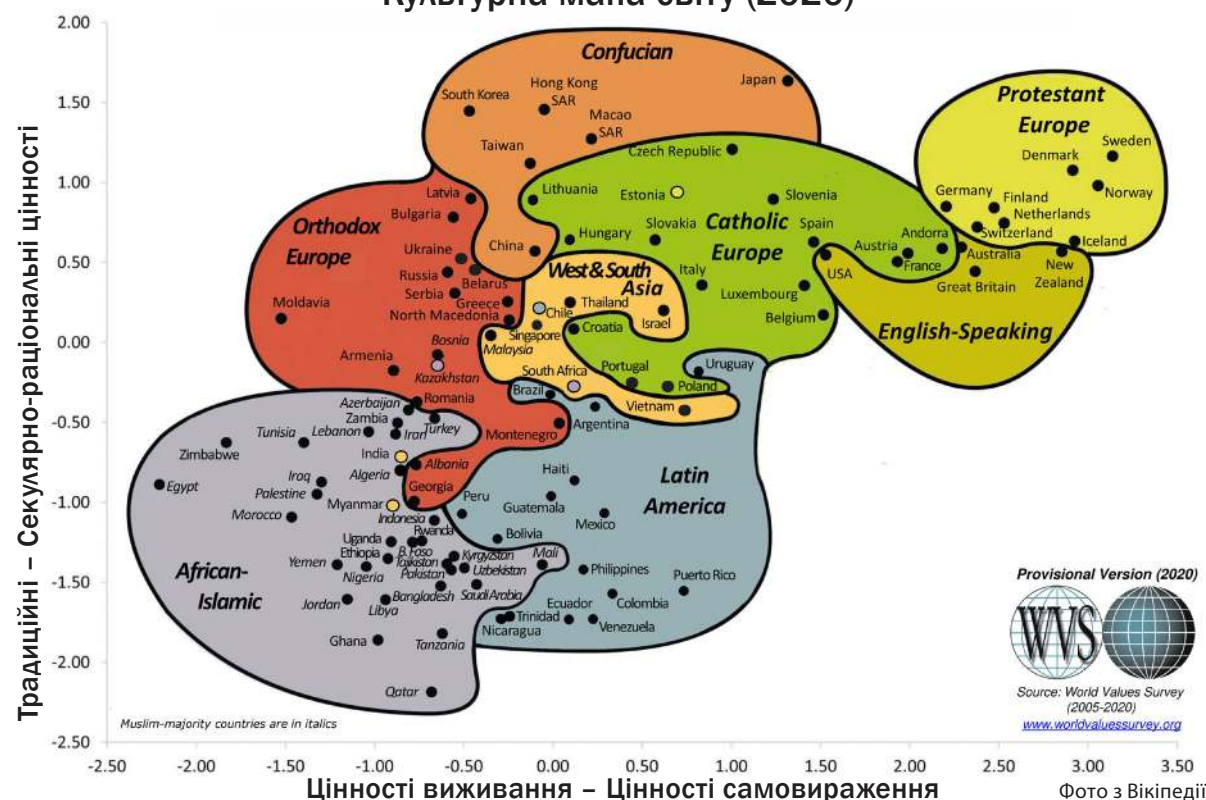
Позитив

Незважаючи на всі потрясіння останніх років, відповідно до даних 7-ї хвилі WVS, в 2020 році українці почуваються в більшій безпеці, зокрема фінансово, а також більш щасливими та здоровими, ніж 9 років тому. Вони пишаються своїм громадянством, частіше

довіряють людям, стали більш політично активними. На рух до задоволення базових потреб та побудови демократичної держави, а також на зростання поширеності секулярно-раціональних цінностей і цінностей самовираження в Україні вказують такі тенденції у порівнянні з 2011 роком:

- Зростання частки щасливих людей з 68% до 78,3%;
- Зростання частки людей з гарним здоров'ям (за їхньою самооцінкою) з 37% до 45,4%. Частка тих, хто за останній рік ніколи не залишався без необхідних ліків або медичної допомоги, зросла з 53% до 62,5%;
- Зниження частки незадоволених фінансовим становищем з 48% до 38,9%. Також знизилась частка тих, хто вважає, що має низький рівень доходу (з 55% до 45,1%) та зросла частка тих, хто оцінює свій дохід як середній (з 33% до 37%). Частка тих, хто за останній рік ніколи не харчувався погано або не обходився без їжі, зросла з 52% до 71,7%. Разом із зростанням оцінки доходів українці почали менше сподіватись на державу і розраховувати на себе. Так, зросла підтримка тверджень «дохід повинен бути значно вищим у випадку більш істотних індивідуальних зусиль» (на противагу «доходи повинні бути більш рівними»), «люди більшою мірою самі повинні нести відповідальність за те, щоб себе забезпечити» (на противагу «державна повинна нести більше відповідальності за те, щоб усі громадяни були забезпечені»), «частка приватної власності у бізнесі та виробництві повинна бути збільшена» (на противагу збільшенню державної частки);
- Зростання частки тих, хто за останній рік ніколи не відчував себе у небезпеці у своєму домі/квартирі, з 69% до 73,8%;
- Зниження частки людей, що часто стикаються з розпиванням алкогольних напоїв на вулиці з 51,2% до 39,2% (разом з тим викликає тривогу зростання поширеності продажу наркотиків на вулиці з 9,9% до 13,4% тих, хто часто з цим стикається);
- Зниження частки тих, хто вважає Бога важливим в своєму житті з 64% до 56,3%. Водночас це може свідчити про зниження духовності, а не впливу релігії на життя: так, знизилась частка тих, хто молиться кілька разів на тиждень або частіше з 42,2% до 38,5%, але зросла частка тих, хто відвідує релігійні служби не рідше раз у місяць з 24,1% до 33,5%. Також зросла частка тих, хто вважає, що основний сенс релігії – виконувати релігійні норми і церемонії (з 16,3% до 22,6%), а не робити добро людям;
- Зниження частки тих, хто вважає, що в дітях треба виховувати релігійність (з 22% до 14,9%) та слухняність (з 58% до 33,1%). Зростання частки тих, хто вважає, що в дітях треба виховувати рішучість з 39% до 45,8%;

Культурна мапа світу (2020)

- Зростання толерантності до людей з ВІЛ (частка тих, хто не хотів би жити поряд з ними, знизилась з 52% до 36,4%) і до осіб ЛГБТ (відповідна частка знизилась з 62% до 44,8%);
 - Зростання толерантності до абортів (частка відповідей «виправдано» зросла з 15,1% до 21,0%);
 - Зниження частки тих, хто позитивно оцінює зростання поваги до влади (з 50% до 31,9%);
 - Зростання частки тих, хто надає перевагу «наданню народу можливості більше впливати на прийняття урядом важливих рішень» перед боротьбою зі зростанням цін та підтриманням порядку серед пріоритетів країни (з 18,4% до 23,8%);
 - Зростання громадської активності як фактичної, так і потенційної: зростання частоти підписання петицій, участі в громадських організаціях, готовності брати участь в демонстраціях, страйках, бойкотах;
 - Зростання частки тих, хто вважає, що більшості людей можна довіряти: з 23,1% до 30,1%;
 - Зростання частки тих, хто вважає, що важливо жити в демократичній країні, що Україна управляється демократично і що в ній поважають права людини;
 - Зростання частки респондентів, які вважають, що під час виборів проводиться правильний підрахунок голосів, з 30% до 54,4%;
 - Зростання частки респондентів, які не згодні з тим, що чоловіки є кращими політичними лідерами, ніж жінки (з 48% до 55,1%).
- Зростання частки тих, хто пишається громадянством, Рональд Інглхарт загалом інтерпретує як зростання схильності до традиційних цінностей, але автори звіту припускають, що для постколоніальних країн (адже Україна більшу частину новітньої історії перебувала під впливом інших держав) це може свідчити не про повернення традиціоналізму, а про зміцнення державності. Також це може свідчити про зміцнення солідарності під час війни – так разом з патріотизмом підвищилась і частка громадян, готових захищати свою країну, з 40% до 56,9%. Якщо в 2011 році 67% пишалися українським громадянством (26% дуже пишалися, а 41% скоріше пишалися), то в 2020 таких вже 82,2% (34,7% – «дуже пишаються» та 47,5% – «скоріше, пишаються»). В 2011 році цей показник для України був нижчим, ніж для більшості країн ЄС, тоді як зараз він приблизно відповідає середньому рівню тих країн ЄС, для яких доступні дані сьомої хвилі дослідження.

Негатив

Як зауважують автори дослідження, Україна чітко задекларувала європейський шлях розвитку, однак її ціннісно-нормативна система виступає одним з бар'єрів руху в цьому напрямі. На жаль, в українському суспільстві є зміни, негативні для демократичного розвитку, зокрема:

- Зниження частки тих, хто вважає, що в дітях потрібно виховувати незалежність, з 43% до 35%;
- Зростання ксенофобії. Частка тих, хто не бажає жити по сусідству з іммігрантами, зросла з 19% до 27,1%, з людьми іншої національності – з 17% до 24,8%;
- Зростання поширеності гендерних стереотипів щодо того, що університетська освіта важливіша для хлопчика, ніж для дівчинки, з 18% до 24,5%; що «якщо жінка заробляє більше грошей, ніж чоловік, це, як правило, викликає проблеми» – з 20% до 30,9%;
- Зниження частоти засудження ситуацій, коли чоловік б'є дружину, батьки б'ють дітей, насильства загалом;
- Зниження частоти засудження отримання державної допомоги, на які людина не має права, крадіжки, несплати податків, отримання хабаря;
- Зниження частки тих, хто підтримує те, що «не уряд, а незалежні експерти приймають рішення, виходячи з того, що вони вважають найкращим для країни», з 65% до 46,2%;
- Зростання частки тих, хто підтримує управління країною військовими, з 13% до 21,1%;
- Зниження довіри до більшості державних інституцій (суди, уряд, Верховна Рада, освітні заклади, державні установи і служби загалом) – крім Збройних сил та Національної поліції, довіра до яких зросла. Також знизилась довіра до громадських організацій і великого бізнесу;
- Зниження готовності голосувати як на виборах ВР (з 62% тих, хто завжди голосував, до 55%), так і на місцевих виборах (з 61% до 50,8%, відповідно).

Втім, як резюмують автори дослідження, позитивних змін значно більше, ніж негативних, що відображає поступовий розвиток України.

Повний текст дослідження з детальними таблицями і графіками, з порівнянням України з іншими країнами світу можна подивитися на сайті sapiens.com.ua в розділі «Публікації» – «Результати сьомої хвилі Світового дослідження цінностей в Україні».

Тетяна ДАНЮЧЕНКО

Марко Сирник:

«У моїй уяві викладач завжди був лідером громади»

У середині листопада від державних посадовців Польщі пролунали оптимістичні заяви про те, що, хоч пандемія і не відступає, усе ж з'явилося «світло в кінці тунелю». Перші дві вакцини – американської та американсько-німецької компаній – за попередніми результатами, показали понад 90% ефективності. Попри те, що до остаточного подолання вірусу ще далеко, у суспільстві все ж з'являється обережний оптимізм.

Однак що буде з нами у постпандемічні часи? Чи вдасться відновити колишню активність української громади? Мій співрозмовник, багаторічний громадський активіст Марко Сирник, – оптиміст у цьому питанні. Він вважає, що за час карантину минеться «оскома» від багатолюдних фестивалів, тому люди із радістю повернуться до концертних залів та церков. А національна свідомість нашої громади побудована на солідному фундаменті, якого пандемія не подолає. Адже зв'язки у меншині вдавалося зберігати упродовж 70 років від акції «Вісла».

Велика заслуга у цьому – учителів. Думки про запровадження українського шкільництва почалися через 10 років після виселення, разом із початком громадського (УСКТ-івського) і церковного життя. Перші пункти навчання української мови почали працювати на Вармії та Мазурах уже в другій половині 1950-х років. У цей час головними постатями для української освіти стали Любомира Кобеляк, яка займалася організаційною роботою, та вчитель-методист Теофіл Щерба.

Усі тодішні вчителі, засновуючи пункти навчання української мови, часто стикалися із протидією комуністичної влади, негативно налаштованих щодо українства місцевих чиновників та директорів шкіл. Однак чи не найбільше дошкуляло їм те, що й українці часто-густо встромляли палиці в колеса українському шкільництву. Родичі Теофіла Щерби згадували, як він скаржився на те, що батьки дітей писали доноси на нього до спецслужб, буцімто він «насилно» створює ці пункти навчання, не дає дітям проводити дозвілля після уроків у школі.

Про світлі та темні сторінки української освіти у Польщі хочуть розповісти у науково-дослідницькому проєкті фонду «Просвіта». Активіст Марко Сирник має намір створити тематичну монографію. Далі – його пряма мова.

Фото надав Марко Сирник

«Хочемо, аби наше видання стало стимулом до дискусії»

Для мене головне – це те, що освітяни у різні періоди нашої історії займалися просвітницькою роботою серед української громади у Польщі, аби зберегти у ній національну ідентичність. Я взагалі дивуюся, що ідея такої монографії з'явилася у нас лише тепер. Про

роботу наших учителів треба згадувати не лише у складні часи, як-от зараз, під час пандемії. У моїй уяві викладач завжди був лідером громади, людиною з великим авторитетом. Такі серед нас були і є. Ми сьогодні часом забуваємо істину – що вчитель показує молодому поколінню життєвий шлях.

Тому треба нагадати про початки українського шкільництва у Польщі, коли у найменших селах різних регіонів країни ще з 1950-х років створювали пункти навчання української мови. Через демографічні зміни зараз їх уже немає. Однак їхній слід залишається не лише в нашій пам'яті. Має залишитися! Завдяки копії роботи тодішніх освітян ми сьогодні існуємо як українська громада у Польщі.

Саме тому ми розпочали дослідницько-видавничий проєкт «Монографія українського шкільництва у Польщі з 1944 року». Треба зберегти для наступних поколінь надбання з тих часів і до 2017 року. Варто нагадати також, що до виселення у 1947 році на наших рід-

них землях також функціонували українські школи. У мене багато архівних матеріалів, але чи не найцінніші – це спогади учасників тих подій, унікальні фотографії з родинних архівів. Саме такі свідчення надсилають нам люди. Поки що їх небагато: з Венгожева, Любіна, Бань-Мазурських, Ольштина, Перемішля, Кошаліна.

Написати книжку на основі архівів нескладно – але нам хочеться, щоб у ній пролунали також живі голоси людей. Це видання має на меті почати дискусію про майбутнє українського шкільництва у Польщі. Може, воно стане стимулом до проведення Конгресу освітян. Нам є про що поспілкуватися: про стан освіти, самих учителів, Українське вчительське товариство. Про батьків та їхню самосвідомість, про мігрантів з України. Адже цього навчального року в Польщі – понад 62 тисячі школярів-громадян України!

Про роль церкви також треба говорити, зокрема про спроби введення польської мови на богослужіннях Україн-

ської греко-католицької церкви у Польщі. Ще одне питання – робота Спільної комісії уряду і нацменшин та наших у ній представників. Згадаймо про закони, які треба змінювати, про повну деградацію української освіти в Любуському воєводстві, про підручники. Проблем багато, справа лише у тому, аби хтось ними зацікавився, щоби було кому їх вирішувати.

Пандемія на валецькій землі

Цей рік завершується у нашій громаді поганими акцентами пандемії. Багато запланованих заходів не відбулося. Передусім ми відмінили XXV Мандрівний фестиваль української культури, що мав проходити у трьох воєводствах. Ми не захотіли проводити його онлайн, тому що головна його цінність – це безпосереднє спілкування учасників. Що ж до інших ініціатив – неподалік Валча у місцевості Тшцянка наприкінці серпня наживо пройшов концерт «Там на Лемковині», який організували валецька парафія УГКЦ та Музей наднотецької землі. Це й усе, що відбувалося в нас під час пандемії.

Я маю враження, що у нашій громаді ще до коронавірусу була певна «пересиченість» культурними заходами. Кожна організація, що діє на Валеччині, – фонд «Просвіта», місцевий гурток ОУП, парафія УГКЦ – хотіли з їхньою допомогою показати себе з найкращого боку. Тож тривалі карантинні обмеження призведуть до того, що ми все-таки засумуємо за цими подіями, і згодом без перешкод повернемося до звичайної активності нашої меншини.

Ми настільки сильні духом, що спричинене обставинами «відчуження» не матиме вирішального впливу на стан громади. Ми вистоїмо завдяки нашим досягненням і надбанням минулого. ■

Орест ЛОПАТА

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ! пропонуємо вашій увазі дві фотографії, на яких зображені українські вчителі з Польщі.

Якщо хтось упізнає на фото себе або своїх рідних – просимо повідомити редакцію «Нашого слова». Ці дані ми передамо Маркові Сирнику.

Фото із приватного архіву Дарії Щерби

▲ Українські вчителі з Польщі приїхали до Києва для участі у літніх курсах підвищення кваліфікації в Університеті ім. Т.Г.Шевченка. Курси проходили у 70-х роках ХХ століття. Знімок зроблено у Києві, на схилах Дніпра, поблизу монумента Володимира Великого.

Фото з архіву «Нашого слова»

▲ Вчителі українських шкіл та пунктів навчання у Польщі зустрілися після завершення дитячого фестивалю у Кошаліні. Прийшов час на спільну зустріч та відпочинок біля вогнища. 90-ті роки ХХ століття.

ДИСКУСІЯ

3 1 січня не буде бідності?

В Українському ПЕН-клубі нещодавно відбулася цікава дискусія про популізм. До деяких її тез варто прислухатися, бо ця проблема універсальна й актуальна у будь-якій країні світу. В США, Польщі та Україні люди вірять, що складні питання можна вирішити простим способом. Це ілюзія, від якої маємо більше шкоди, ніж користі.

В США після останніх президентських виборів маятник «магічного мислення» відхилився нарешті у бік реальності. Але це не означає, що там, як і в усьому світі, люди перестали вірити у прості популістські рішення. Популізмом можна назвати протиставлення інтересів широких мас населення інтересам еліти. Популісти завжди тлумачать нам, що еліти експлуатують народ, шкодять країні, дбають лише про свої інтереси, і тому треба їх відсунути від влади. Популісти переконуватимуть нас й у тому, що президентом держави може бути практично кожен. А цікаво, чи сіли б ви у літак, якби дізналися, що за кермом сидить непрофесійний і без відповідної підготовки пілот? Щоправда, держава — це не літак, однак на її «борту» перебуває значно більше пасажирів — потенційних жертв. Є і такий популізм, який завжди цінуватиме вище тяжку працю, ніж ефективну. Але чи люди з мотиками коли-небудь зроблять стільки, як трактори з плугами? Популізм може бути й тоді, коли обираючи між підвищенням зарплати медикам та оснащенням лікарні, ми надаємо перевагу останньому. Бо хочемо, щоб нам було зручніше і, можливо, безпечніше, а про долю низькооплачуваного медика не думаємо. Популізмом є також вважати, що підвищувати пенсії треба більше людям, що працювали фізично, ніж професорам. Схильність до одного чи другого способу мислення показує нашу здатність (або нездатність) вірити яскравим лозунгам та приймати ірраціональні рішення.

▲ Зоя Казанжи

Учасниця онлайн-дискусії, проведеної ПЕН-клубом, журналістка, письменниця та медіатренерка Зоя Казанжи зазначила, що позбутися популізму повністю не можна, бо люди завжди хочуть швидких і готових рішень. Дослідники при цьому зауважують, що популісти ставлять правильні питання, але дають на них неправильні відповіді. Бо вірні відповіді, напевно, призвели би до зменшення рейтингів таких лідерів. Тому однією з головних проблем сучасної політики вважаються правила, привнесені з шоубізнесу: політик робить все, щоб подобатися людям, а не конче те, що реально потрібно.

▲ Валерій Пекар

Важливим фактором є також сучасні технології, зокрема комунікаційні. Підприємець і викладач Валерій Пекар зауважує, що вони призвели до зникнення ієрархій, у зв'язку з чим зникає і багато систем приниження у світі — з огляду на стать, расу, соціальний стан чи національну ідентичність. Але разом з тим зникла й різниця між розумними та освіченими і малограмотними людьми. «З цим треба щось робити, бо якщо всі мають однакове право голосу для вирішення суспільних проблем, то скоріше за все ці питання будуть вирішені як скаже більшість», — каже Валерій Пекар. Отже, знову не обов'язково так як треба. Він зауважив також, що подеколи поганою є ситуація, коли політик не звертає увагу на свої рейтинги, бо це означає, що насправді він не цікавиться тим, що думають про нього виборці. Але, як підкреслив експерт, добрий політик думає довгостроковими рейтингами і тим, яким чином він залишиться на сторінках історії. «Державники думають про наступні покоління, а політики — лише про наступні вибори», — відзначив Валерій Пекар.

До питання новітніх технологій звернувся і письменник та перекладач Андрій Любка. На його думку, саме сучасні засоби масової інформації впливають на укріплення популізму у світі. Популістам, як і когорті нібито експертів, вони дають можливість швидко доносити свою думку широким колам слухачів. Водночас письменник зауважив, що популізм — це не стільки обіцянки, які не можна виконати, а «штучний порядок денний для країни, створення певного комплексу загроз і проблем, який вигадує той чи інший лідер».

Освіта — ліки від популізму

Учасники дискусії задумалися і над тим, чи пандемія та рівень освіти можуть бути ліками від популізму і допомогти усвідомити людям, що простих рішень немає. Журналістка та викладачка Оксана Форостина зауважила, що просто освітою не вдасться побороти популізм. Важливою є якість навчання. Нині диплом може здобути майже кожен, а після його отримання у людини часто з'являються безпідставні очікування щодо свого майбутнього та перспектив. З іншого боку, журналістка навела приклад Швейцарії, де був проведений референдум щодо запровадження безумовного доходу (коли повнолітні громадяни, незалежно від того, працюють вони чи ні, стабільно отри-

мують з державного бюджету певну суму грошей). Хоча такий механізм здається привабливим, але швейцарці зрозуміли, що він зруйнує бюджет, і відкинули цю пропозицію. При цьому в Швейцарії більшість людей має професійну, а не вищу освіту. «Отже, освіта як така в багатьох випадках може створювати ілюзію знання і тільки поглиблювати проблеми», — відзначила Оксана Форостина.

Зоя Казанжи також зауважила, що поки людина закінчить навчання, отримані нею знання стають неактуальними. Наступна проблема — це питання можливості використання таких знань у різних сферах. Тож, на думку експертки, треба вчитися все життя. Крім цього, є люди схильні і не схильні до критичного мислення. Наприклад, частина людей вірить, що Гітлер вижив у війні, що світом керує якийсь клуб масонів або що щеплення — це бізнес, який знищує людей. «Такі речі можна вважати дикунством, але вони існують», — сказала Зоя Казанжи. За її словами, треба також розуміти, що популісти завжди атакують три речі — конституційний суд, незалежні медіа та громадянське суспільство. Так, команда українського президента практично одразу заявила, що журналісти їй не потрібні, бо напряду можуть спілкуватися з народом, використовуючи інтернет. В такій моделі радше немає місця для тих, хто ставить складні запитання і перевіряє факти. Водночас, як зауважила Зоя Казанжи, зараз не лише в Україні відбувається постійна дискредитація незалежних медіа, і це є ще одним проявом популізму.

▲ Оксана Форостина

Звертаючись до проблеми освіти, Валерій Пекар згадав американські дослідження, які показують, що загалом 60% людей розуміє причинно-наслідковий зв'язок. Це ніби непоганий показник, але водночас він демонструє, що аж 40% людей не розуміють наслідків своїх рішень. Варто також зауважити, що всього 1,5% людей мають повне системне мислення — вони спроможні зрозуміти всю систему взаємозалежностей: з чого все впливає і куди йде. Такі показники не може змінити традиційна шкільна освіта, яка є лише основою для спеціальної освіти, котра і дає критичне, системне і стратегічне мислення. Такого роду навчання здавна практикують хоча б у Скандинавії, завдяки чому Швеція чи Норвегія стали багатими, сучасними, толерантними, екологічними, ліберальними і соціально-орієнтованими. «Це наслідок соціологічної технології, яку придумали філософи, а впровадили політики. Тому зараз ці країни посідають вищі місця в рейтингу економічної свободи та світовому рейтингу щастя», — пояснив Валерій Пекар.

Про роль освіти говорив і Андрій Любка. Він зауважив, що за останні роки в Україні з вищих навчальних закладів вийшло стільки юристів і економістів, що з точки зору верховенства права і економіки Україна мала би бути на першому місці в світі. Однак, цього не відбувається. Якщо ж загально гля-

▲ Андрій Любка

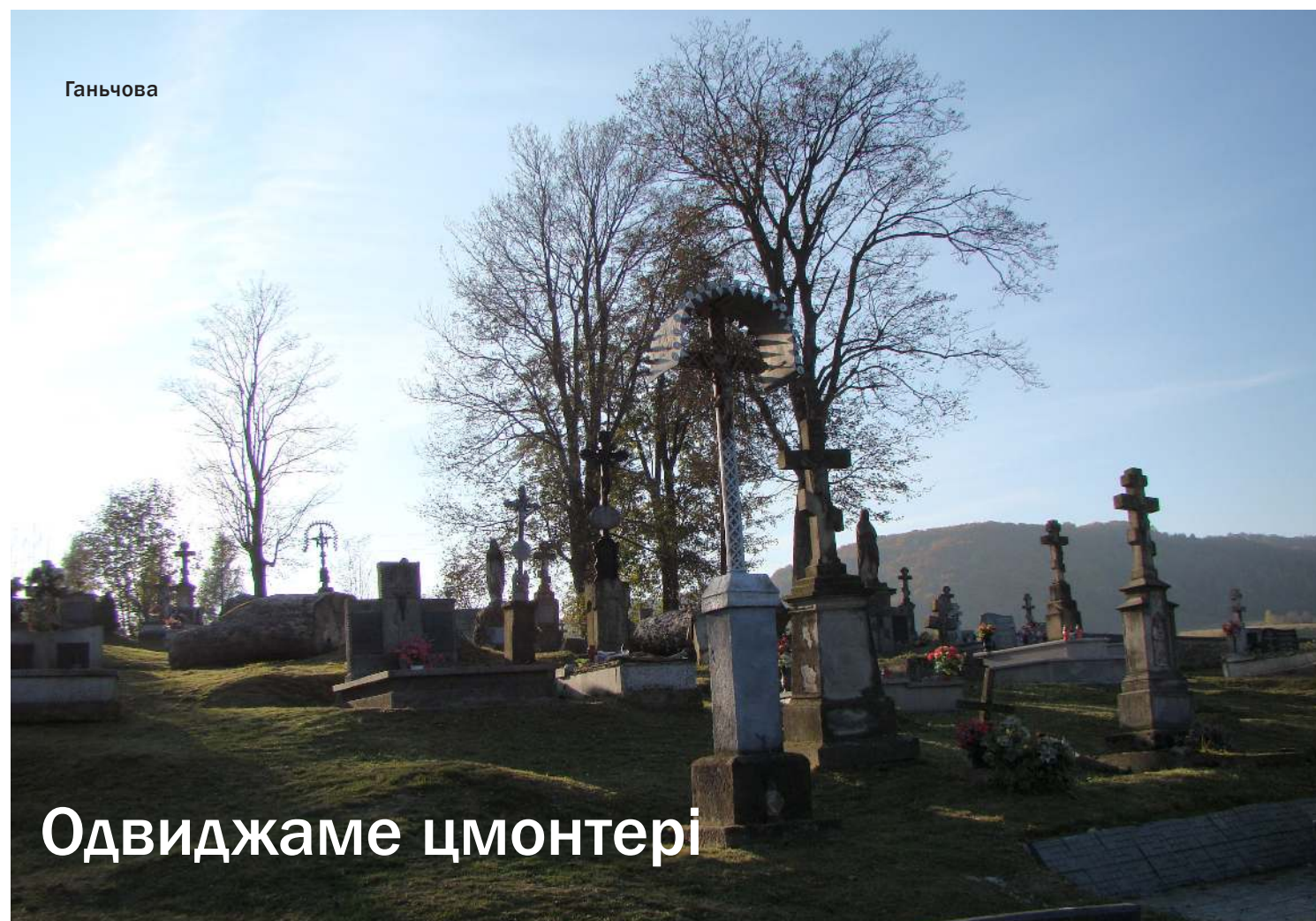
нути на людство, то нині на планеті живе найменше неграмотних людей, ніж коли-небудь в історії, але це не означає, що ми живемо у найкращий час і приймаємо найефективніші рішення. «Отже, популізм не завжди пов'язаний з освітою і рівнем інтелекту», — відзначив Андрій Любка. Він пригадав, як під час Майдану казали, що Україна одразу увійде в Євросоюз — і це теж було заграванням з популізмом. Проте, на думку письменника, головна проблема полягає в нас — звичайних людях, виборцях. Адже президентські вибори в США показують, що Джо Байден виграв не з великим розривом. Отже, в Дональда Трампа та його популістську політику надалі вірять значна кількість американців. Андрій Любка зауважує, що хоч в Україні і падає рейтинг Володимира Зеленського, але він зупиняється на результаті приблизно першого туру президентських виборів. Отже, ядро «зеленого» електорату, схильного до популізму, залишається. Це люди, які вірять, що президент — «гарний хлопець», він хоче змін, але йому не дають їх провести «погані» еліти, власна партія тощо. З іншого боку, письменник підкреслює: «Проблема не в тому, що Зеленський — клоун, але в його системі бачення або, власне, не-бачення світу».

Перевіряй побачене і почуте

Знаряддя у боротьбі з популізмом, напевно, можна вважати критичне мислення. Це воно допомагає нам не сприймати фейкову інформацію або не вляпуватися у фінансові піраміди. Зоя Казанжи переконана, що ми мусимо масово цьому навчитися, як колись всі вчилися водити машину. Критичне мислення в сучасному світі просто необхідне. Воно означає, що людина вміє перевіряти факти, відрізняти правду від фальші та просвітити через сито критики усі почуті і побачені фейки. Наприклад, у Фінляндії цьому вчать з садочку, тому як зауважила журналістка, російська пропаганда не заходить в цю країну, бо практично не бачить можливості там діяти.

Критичніше до такого способу мислення ставиться Андрій Любка. За його словами, люди для «протверезіння» потребують якогось сильного краху. В минулому це була війна, але зараз все повинно пройти легше. «Можливо, допоможе коронавірус — він вже показує, що ці люди не справляються з медичною і економічною загрозами. Може, коронавірус допоможе пройти цей шлях швидше, але все одно мусить бути точка розчарування і болю. Це може дати нам колективний імунітет від популізму хоча б на одне покоління», — зауважує Андрій Любка. Водночас він підкреслює, що ми живемо у світі медіа, котрі показують нам, як живуть зірки Голлівуду, і ми теж так хочемо. І краще би скоріше, бо життя коротке. Тому, на думку письменника, мабуть, не скоро ми перестанемо вірити тим, хто приходить до влади з лозунгом, що бідність може скінчитися вже з першого січня. ■

Григорій СПОДАРИК

Ганьчова

Одвиджаме цмонтері

В Польщы так юж од віків єст, же в листопаді на цмонтерях люде здают ся роїти. Все около першого хмары люди тягнут з цмонтеря на цмонтір, а вечером цмонтері здают ся «горіти». Того рока было інакше. Давніжше на квадратів метри нераз більше было люди жыючых туземным жытям, як тых, котры вічно юж жыют.

А джи дідове наши знали, же: *Зяким пристаєш, таким ся стаєш*. Наша одвічна традиция єст інакша од польской, але чужа фурт ся нам уділят, ци того хочеме ци ні. Свою плекайме, бо чуже фурт помалы в наше жытя само буде ся вдерати. Не лем мы, миряне, піддаєме ся ті загальнопольскі листопадові течы. Цілковито не піддаєме ся ей, але около першого листопада все дбаєме, жебы гробы наших блиских не выглядали на опущены и нами забыты. Задбаны бесідуют, же жыєме и памятаме о помершых, же свое и чуже єднако шануєме.

На чужыні

Барз добрі тямит ся мі, же яко дітина все першого листопада барз любил єм

свьітити свьічки на гробі мого діда, котры на Долишнім Шлеску довго не пожили, гмерли рік перед моїма народами. Мама бояли ся, жебым ся не попарил, або дачого на собі не підкурив, свьітити мі позволяли, але фурт стежили за мною.

Спокій вертал до них аж товды, коли єм ім патичкы оддавал, кед вшытко было юж посвьічене. Жебы зрозуміти поведінку родича — треба часу, найкраще зрозумієме своїх родичів, кед сами станеме ся родичами. Товды по понімецьких цмонтерях ходили не лем латинскы ксьондзы. Православний єгомосьць тіж ходил, в єпітрахілю и фелоні ишол од гроба до гроба наших люди, котрым ся юж на чужыні гмерло, так як мому дідови. Добрі, же хо-

дили, завдякы тому наши люде скорше во своїм окряли. Декотры з тых стыдаючых ся свого вызбыли ся страху признаваня до своей непольскости, бо свьідомшы давали ім добрий приклад. Оказало ся, же Забужане не забыли нашої одправы, но и вшыткы не были и не сут ворогами вшыткого, што українське.

На своїм

Во Вшыткых Свьятых гнеска ідеме на теметів, так давніжше в декотрых наших селах звали цмонтір. Гнеска на лемківських цмонтерях тлінны останкы наших предків лежат гідні и згідні поруч з чужыма. Кед з Богом сут, медже нима єст повна, не удавана и никым ани ничым непри-

мушена згода, інакше быти не може. В тых листопадовых днях по тілко разы юж посвьічені землі ходжу и я. Зову ей посвьіченом, но бо гріб каждого християнина крестом во Імя Боже запечатовує ся до другого Ісусового пришествія, коли то Ісус Христос буде и живых судити. Приходжу так як за дітинячых років, позасвьічам свьітло, помолю ся, піду під пропаметний крест. Над забытыма могилами тіж ся молитовні задержу, або жебы ся над часом задумати. Молитвы прецін нигда не є за дуже, аджи першого листопада тіж не завадит ся помолити.

Кресты церквиск

Кед будете на дакім нашім старім цмонтери и вздрите великі крест, знайме, же правдоподібні наші предкы поставили го там на памятку, же стояла ту старша іхня свьітыня. Все ставляли го там, де было свьітилище, жебы в тім місци, де престів стоял, при котрім одправляли ся Службы Божы, никого не ховати. Кед теметів находит ся на горі, а гнешня церков стоїт в інім місци села, дагде в долині, то помойому цмонтір підповідат, же стояла ту первісна свьітыня того села. Такі крест, навязуючы до існуваня в місци тім церкви, найчастіжше єст неописани, гладышівскій єст ту винятком. Смереківскій має богату інскрипцию, але, на жаль, гнеска з нього не вшыткы слова мож одчытати. Кед го сьнігом натрете, товды лацніжше буде вам з нього дашто ишы вычытати. Подібний красний и великій крест найдете на бортнянськім цмонтери. Смереківскій стоїт од 1866, а бортнянскій од 1877 рока, такы роки мают на собі вырыты, товды їх поставлено. На наші цмонтері мож зайти не лем в листопаді, я, кед лем до дакого села приду, все заходжу на «цінторін». Кед был єм в русинських селах на Словації, довідал єм ся, же они так зовут цмонтір. Хыбаль од Словаків си тоту назву запозычили, але не вшыткы, бо дехто з них, так як и в нас даколи частіжше то было, дальше бесідує, же на теметів иде свьічку засвьітити.

Продовження в наступному номері

Марко ПОСТІВ-ЯРУГА

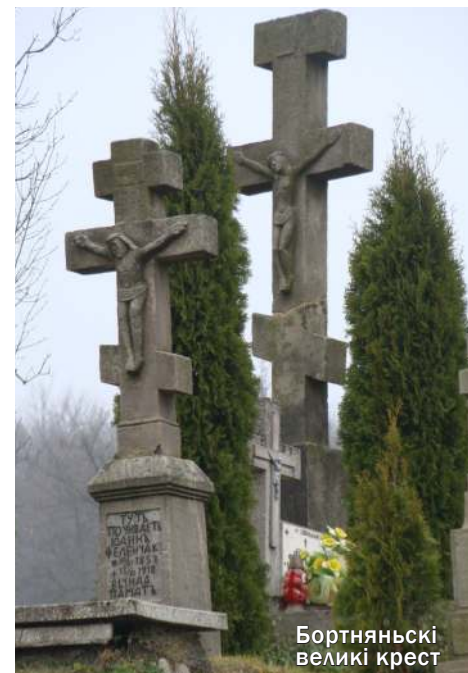
Фото надані автором статті

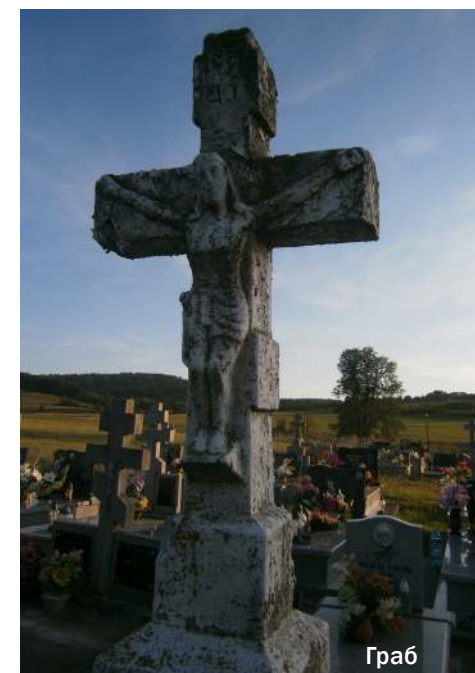
Квятона

Квятона

Бортнянські великі крест

Граб

Історія

Мистецький світ Стефанії Гебус-Баранецької

В українському мистецтві XX століття вагоме місце посідає творчість львівської художниці Стефанії Гебус-Баранецької (1905-1985), яка народилася в Перемишлі. Її картини – а також здебільшого дереворізи та екслібриси – були помітним явищем в українському галицькому мистецтві міжвоєнного періоду. Після Другої світової війни її роботи стали каноном творчості львівських митців у протиставленні радянському соцреалізму. Вона завжди тепло відгукувалася про Перемишль – місто її народження, хоч і повернутися сюди не могла.

З Перемишлем пов'язані молоді роки Стефанії Гебус-Баранецької, пережити війна у 1914 році, перше захоплення мистецтвом і мрії стати художницею. З містом над Сяном її зв'язують відомі імена українських творців мистецької культури кінця XIX – початку XX ст. Олени Кульчицької (1877-1967), Софії Зарицької (1897-1972, померла в еміграції) та поетеси Уляни Кравченко (1860-1947). З огляду на високий культурний український рівень Перемишля, місто було найменоване українською інтелігенцією Галичини «українськими Афінами», оскільки «українським П'ємонтом» залишався Львів.

В українському мистецтві ім'я Стефанії Гебус-Баранецької асоціюється зі Львовом, адже тут вона навчалася в університеті, а у 1926-1929 роках – у Мистецькій школі Олексі Новаківського. Тут також брала участь у мистецьких виставках та богемних зустрічах з митцями. Оскільки українці Галичини не мали свого художнього закладу у Львові на державному рівні, школа Олексі Новаківського гуртувала українську творчу молодь і навчала ремеслу художника на високому рівні. Досвід молодих митців, набутий в атмосфері безперервних творчих розмов про місце мистецтва в українському національному просторі 1920–1930 років, створив нову генерацію художників, серед яких була Стефанія Гебус-Баранецька. Упродовж 1933–1938 років роботи художниці експонувалися на виставках у Львові та у Європі – у Відні та Парижі (1938 рік – Міжнародна виставка екслібрису).

У фондах львівських музеїв збереглися роботи олією на полотні «Над рікою» (1933) та «Вілла журналістів над Прутом» (1939), які показують індивідуальний стиль Стефанії Гебус-Баранецької. Проте художницю притягав головним чином дереворіз – техніка гравюри на дошці з дерева, розрізаного вздовж шарів, а згодом екслібрис – книжковий знак, невелика, художньо виконана етикетка, де вказано, кому належить книжка. В мистецтві України мисткиня присутня, власне, завдяки

низці чудових дереворізів, серед яких найбільш відомим залишається її повоєнне «Літо» 1963 року.

Художниця вважала, що дереворізи, якими ілюстрували українську церковну книгу у XVI-XVIII ст., повинні повернутися у новому оформленні та з новою творчою силою у XX ст. Прикладом цього залишаються дереворізи і лінорити Олени Кульчицької і Ярослави Музики, виконані в стилі церковної графіки українського бароко. Такими були і гравюри післявоєнного львівського митця Богдана Сороки, витримані в народних традиціях, чи розкуті модерні лінорити Людмили і Володимира Лободів з другої половини XX ст.

Після закінчення Мистецької школи Олексі Новаківського Стефанія Гебус-Баранецька не повертається до рідного Перемишля. Вона продовжує навчання в Львівській політехніці на художньо-му відділенні, після закінчення якого у 1933 році влаштовується на роботу у Львівську школу декоративних мистецтв і мистецького промислу. З огляду на нові політичні умови Галичини школа змінила назву після 1944 року – тут Стефанія Гебус-Баранецька викла-

дає до 1950 року. У період викладання у Львівському інституті прикладного і декоративного мистецтва (1947-1949) її учнем був художник Анатолій Кожухов (1927-1999), автор відомого плакату «Футбол – спорт спритних» 1959 року.

Стефанія Гебус-Баранецька в міжвоєнному періоді була також вчителькою в Українській дівочій гімназії сестер василіянок у Львові, яка діяла з 1906 до 1944 року в будинку сестер Чину Святого Василя Великого – зараз це вулиця Кирила і Мефодія. В Українській дівочій гімназії художниця зустрілася з матір'ю Севериною Парилле (1884-1941), відомою монахинєю ордену сестер василіянок, яка організувала музей народного українського мистецтва. Там зберігалися експонати з Перемишльщини, Бойківщини та Лемківщини, хоча більшість народних пам'яток походила з Гуцульщини. На жаль, після Другої світової війни експонати цього шкільного музею були розпорошені і частково знаходяться у різних музейних закладах Львова та в музеї української культури у Стенфорд в США.

З 1933 року Стефанія Гебус-Баранецька поглиблює знання у своїй улюбленій техніці – дереворізі. Паралельно вона вивчає на прикладі церковних стародруків українські книжкові шрифти. Це дає їй можливість реалізуватися в екслібрисі, де головну роль відіграє, власне, шрифт. Художниця присвячує багато уваги екслібрисам, виконуючи їх також в техніці дереворізу. Найбільш яскравим є її екслібрис, присвячений Богданові Сороці у 1956 році. На ньому зображений птах – сорока (з огляду на прізвище Богдана Сороки), яка сидить на книгах, а поруч неї стоїть глечик з пензлями – атрибут майбутньої художньої діяльності митця. Екслібрис цікавий також тим, що пов'язує двох непересічних художників – ще цілком молодого 16-річного Богдана і вже зрілу та відому українську майстриню.

Після 1944 року Стефанія Гебус-Баранецька не полишає свого мистецького стилю і продовжує працювати з дереворізами, виконує екслібриси відомим

діячам української культури. В період складної епохи соцреалізму і культу особи художниця організовує дві персональні львівські виставки: в 1957 та 1958 роках. Пізніше, у 1962 та 1966 роках, відбуваються ще дві її персональні львівські виставки. На них експонуються її довоєнні дереворізи: «Вівчар», «Праля» (1935), «Народні танці» (1937), «Бандурист» (1940), «Косівський гончарі» (1956), «Пам'ятник Тарасові Шевченку в Києві» (1961), «Кобзар», «Мені тринадцятий минало...», «Катерина» (1964) та інші.

У шанувальників мистецтва найбільше зацікавлення викликала робота Стефанії Гебус-Баранецької «Літо». Цей дереворіз авторка виконала в багатьох відбитках на різні замовлення. З огляду на популярність цього дереворізу, він потрапив до музейних збірок України і до приватних колекцій.

У 1967 році на хвилі відлиги пройшла велика персональна виставка робіт художниці в Києві. Вона показала, що творчий шлях Стефанії Гебус-Баранецької позначений власним стилем, який від довоєнного українського формізму визрів після війни як протест проти нав'язаного радянського соцреалізму. У її роботах шанувальники побачили також поетичні образи українського духу та мальовничість української природи.

Твори Стефанії Гебус-Баранецької зберігаються в Національному художньому музеї України в Києві, Національному музеї у Львові, Курській картинній галереї імені Олександра Дейнеки, а також у музейних, галерейних і приватних зібраннях в Україні та за її межами. ■

Тадей КАРАБОВИЧ
Ілюстрації надав автор статті

16 зворушливих історій про Голодомор та ролик з живим свідком голоду

У рамках інформаційної кампанії до 87-х роковин Голодомору Український інститут національної пам'яті підготував нову книгу «Пам'ять роду». Це 16 історій родин, які пережили геноцид 1932-1933 років.

Книга покликана спонукати кожного відкрити свій родинний фотоальбом, дізнатися більше про історію своїх родин, поговорити з тими, хто ще пам'ятає «великий голод», зафіксувати та передати їхні спогади, щоб пам'ять про геноцид стала запобіжником від повторення подібних злочинів.

«Коли ми говоримо про Голодомор, то найчастіше йдеться про біль і жах, які відчували наші предки, про психологічну травму, яку пережив народ, що став жертвою більшовицького експерименту «впокорення голодом». Цією книгою ми хотіли відгорнути сторінку пам'яті трохи далі і побачити Україну, якою вона була до Голодомору: сильною, гордою, мудрою, працьовитою, з почуттям власної гідності та віри у свої

сили. Ми почали шукати в сімейних альбомах фото українців до геноциду та просити людей, які зберегли ці реліквії, розповісти, як склалася доля тих, хто на них зображений. Ми дивилися в очі українців, які жили за сто років до нас, і бачили Україну, якою вона могла б бути, якби не більшовицька окупація. І якою вона може бути – якщо ми зараз цього захочемо», – розповідає про ідею книги її упорядниці, співробітниця УІНП Наталія Позняк-Хоменко.

До видання увійшли 16 історій, зокрема історії родин письменника та політв'язня Олеса Бердника, письменника і публіциста Сергія Плацинди, які самі дивом вижили в роки Голодомору; розповідь про маму письменниці Тетяни Лемешко, яка через геноцид втратила чоловіка та 11 дітей. Свої родинні історії також розповіли поетка Наталка Поклад, актор Олександр Ігнатуша тощо. Видання містить фрагменти з книги Олеса Бердника «Пітьма вогнища не розпалює» та оповідання Оксани Шалак «Торбинка».

«Попри трагізм ситуації, книга вишла дуже світлою. Можливо тому, що оповідачі сприймають уже ці події насамперед як урок для нащадків – як вижити, залишившись при цьому людиною», – говорить Наталія Позняк-Хоменко.

Електронна версія книги вже є у вільному доступі на сайті УІНП.

Презентація видання відбулася в ефірі Українського радіо, прослухати її можна також на сайті Українського радіо.

Ідею книги продовжує новий ролик Українського інституту національної пам'яті, створений спільно з Vober Film Studio. У відео знялася 81-річна Віра Никифорівна Отхор, яка є свідком масового голоду 1946-1947 років. Як і вся інформаційна кампанія, яка цього року проходить під гаслом «Збережи пам'ять. Збережи правду», ролик закликає фіксувати спогади свідків, віднаходити старі фото та артефакти, що зберігають пам'ять, дотичну до трагедії, та віддавати їх до музеїв,

щоб максимально правдиво передати пам'ять про Голодомор наступним поколінням українців.

Завантажити ролик у високій якості, а також коротку версію для телебачення можна на сайті «Нашого слова».

«Все менше і менше лишається серед нас живих свідків Голодомору. Тим більш важливо берегти пам'ять про ті часи і про ті випробування, які випали на долю українців. І не лише берегти, але і переосмислювати, передаючи ці знання наступним поколінням – чи це буде музейний артефакт, чи споглядання сімейного фото, зробленого до Голодомору, чи прививання дітям шанобливого ставлення до їжі і пояснення уроків історії. І свічка пам'яті – це той жест, який має об'єднувати українців. Такі традиції шанування жертв великих національних трагедій є у різних народів. І це справді те, що об'єднує людей у єдиний народ», – зазначає заступник голови Українського інституту національної пам'яті Володимир Тилишак. ■

КУЛЬТУРА

Бажання бути побаченим

11 листопада в режимі онлайн відкрито художню виставку «Невидимі мешканці» в галереї «Лабіринт» у Любліні. Її авторкою є громадська активістка, яка бореться за права людини, голова товариства «Homo Faber» Анна Домбровська.

Коли вся Польща 11 листопада припала до екранів телебачення, де показували вулиці Варшави, якими котився Марш незалежності у червоному диму спалахів та сповнених агресією вигуках, у нібито периферійному Любліні відкрилася невелика художня онлайн-виставка. І хоч про це не повідомили у новинах загальнодержавні телеканали — цей захід під назвою «Невидимі мешканці» мав привернути увагу до навмисно ігнорованої урядом Польщі теми міграції як однієї з вагомих складових актуальної ідентичності польського суспільства.

Вісім унікальних символів

8 різних столів, 8 пом'ятих скатертин із сірого паперу, вкритих рівними рядками чорних букв, 8 нерухомих предметів — це основний реквізит виставки. В реальності у приміщеннях галереї сучасного мистецтва «Лабіринт» у Любліні можна було б гуляти між експонатами, оглядати їх з різних ракурсів, обирати маршрут від одного до другого за довільним, відомим тільки тобі принципом. Проте режим відео, в якому реалізовано виставку через пандемію, зробив можливим лише один спосіб, ракурс і порядок перегляду виставки. Тож, оглядаючи експозицію, віддаємося в досвідчені і уважні руки її авторки та реалізаторки — Анни Домбровської з люблінського товариства «Homo Faber», яке вже багато років займається темою інтеграції мігрантів, які приїжджають жити у Люблін.

Народна зімбаввійська сукня, настільна гра, рослина юка, нагрудний значок, диски DVD, фотоапарат, залізне прес-пап'є, гаманець. Кожен з цих предметів заслужив бути обраним серед небагатьох інших, що наповнювали старі домівки (можливо, більш придатних, потрібних або гарних), щоб переїхати в нове місце та допомогти будувати новий Дім. Кожен з цих предметів є унікальним символом, зрозумілим лише одній людині та її близьким. Врешті кожен з них — це початок особистої розповіді про поворотний момент чийогось життя. У такому контексті позиціонування його для потреб виставки — це своєрідне розкриття його власника, жест довіри в наш бік і бажання дозволити нам себе пізнати, почути, зрозуміти.

Імена

Аліс, Аманда, Артем, Бенджамін, Ірина, Карл, Крістіна, Роман — це їхні імена. Дізнаємося також їхні прізвища,

вік, країну та місто походження, професію та період часу, який вони живуть у Польщі. Чуюмо їхні особисті, інтимні спогади, можемо почути їхній голос, який звучить рідною для них мовою. Невидимими для нас лишаються лише їхні обличчя, ми бачимо, відчуваємо тільки уривки історій, зв'язаних з листками дешевого паперу та на перший погляд нічого не вартими, випадковими предметами. Вони відриваються від особистості та стають спільним, багатозначним символом людини з далека, сповненої власними побоюваннями, болючим досвідом та великим бажанням створити нове, безпечне та приязне місце для життя. Це теж розповіді про те, як в адаптації до нової реальності не загубити себе, своєї ідентичності, усі культурні коди, які будують людську особистість і які — попри рішення виїхати — є надто цінні, щоб їх просто відкинути чи забути.

Польська гостинність

Відсутність розуміння, поради швидко пристосовуватися (тобто просто асимілюватися), ігнорування або агресія. Мігранти зізнаються, хоч і не дуже охоче, що саме так вони відчувають традиційну і відому в усьому світі польську гостинність. Це найчастіша болісна конфронтація між уявленнями про життя у Польщі та реальністю. Карталог, виданий як доповнення до змісту виставки, починає коротка стаття професора юридичних наук Польської академії наук Вітольда Клауса про не-

вирішений статус мігрантів у Польщі. Текст показує широкий контекст ситуації, починаючи від того, що мігрантів у Польщі ніхто насправді не рахує, потім проходить різними проблемами: з легалізацією, страхуванням, відсутністю можливості користуватися соціальною допомогою, непристосованістю та неприхильністю державних органів тощо. Він також акцентує увагу на національній та культурній різноманітності мігрантів, яка ховається за одним цим коротким словом. Все це складається у небажаний владою доказ того, що мігранти у польській державній системі практично невидимі. І попри певні, все ж таки не надто численні прояви людяності та підтримки, які виходять радше від суспільства, нічого не вказує на те, щоби ситуація найближчим часом якось змінилася.

Три українські історії

У згаданій статті є також підтвердження того, що ми знаємо і бачимо у нашій щоденності: українці є найчисленнішою групою мігрантів, які переїжджають жити у Польщу. Але попри те, що їхня присутність є помітною і відчутною на вулицях, в магазинах, лікарнях чи транспорті, вони насправді скриваються за фасадом якогось уявного українця-заробітчанина, про якого все відомо, хоч насправді не відомо нічого.

Ірині 43 роки, три роки тому вона приїхала з Харкова, де працювала телевізійною журналісткою. Коли тільки починалася війна, була волонтеркою в лікарні, але це було для неї емоційно надто важко. Вона — мама дівчинки, якій зараз 13. Саме тому, що виховує дитину, не могла погодитися і далі жити в країні, в якій точиться війна.

Я подумала, що треба виїжджати зараз, інакше не виїду ніколи. Я втішала себе: ти не їдеш до лісу, ти можеш це зробити. Людина якось пристосовується. Має свої цілі. Можливо, саме в характері є щось таке, що ти приймаєш виклик. Побудувати щось з нуля. Все, що я могла побудувати в Україні, у мене було. І воно там залишилося.

Іринин дідусь був поляком, вона виросла біля кордону з Польщею. Досі, коли чує лайку польською мовою — пригадує свій родинний дім. Утім, сама більшість свого життя розмовляла російською — українську мову вивчила вже дорослою людиною — з повною свідомістю свого вибору, саме коли почалася російська агресія.

Артему лише 22, він студент факультету міжнародних відносин, до Польщі приїхав у 17 років, раніше все життя мешкав в Кременчуку. Коли приїхав у Люблін, зовсім не знав польської мови, але оволодів нею на рівні комунікації протягом місяця. В Артема проєвропейські погляди та цілеспрямоване бажання діяти задля промоції України в Польщі та світі. Він зараз навчається тут, але коли здобуде освіту та потрібний досвід, хоче використовувати їх для розвитку своєї країни.

Я дуже хочу повернутися в Україну. Думаю, що люди з досвідом повинні повернутися. Я знаю, так буває рідко. Багато хто вважає мене божжевільним. В Україні всі думають, що я вже поляк, що скоро отримаю громадянство. А я кажу їм, що не збираюся цього робити. У мене навіть карти побуту немає. Я живу 5 років в Польщі на підставі візи.

Одним з перших контактів Артема з поляками була зустріч із брутальними учасниками маршу незалежності у Варшаві. Оточили його та випитували. Казали вимовити слово «Dzień Niepodległości», він вимовив, хоч це тоді було для нього досить складно. Тоді його відпустили.

Роман прибув до Любліна з Києва, куди переїхав у 2015 році з Криму. На півострові жив спочатку в Євпаторії, потім в Бахчисараю. Взагалі народився у російському Смоленську, жив також у Білорусі. Йому 63 роки, з них у Польщі мешкає вже шість. Є істориком та фотографом, працює інструктором з аналогових фотографічних технік на зламі XIX-XX ст. В Україні був піонером у поверненні техніки колодієвого процесу у фотографії. Не хоче розказувати багато про те, що сталося, коли почалася окупація Криму. Каже лише, що після їхнього переїзду в Київ — дім у Бахчисараї пограбовано, Роман втратив усю колекцію своїх фотоапаратів. Коли дочка поїхала туди, привезла лише один, який злодії залишили — найпростішу, найдешевшу радянську «Смену».

У кожного своє серцебиття. Я дуже сумую за землею. Мені не вистачає дочки. Вона прилітає з Києва раз на рік. Це мало. Під час пандемії вона була в лікарні, нічого серйозного. Але за три тижні ми пройшли багато переживань. Ти не можеш прийти і допомогти, є тільки телефон. Але ж у нас є лише вона.

Роман каже, що приїхав сюди з дружиною жити назавжди, влаштував свою фотографічну студію, де вчить мешканців Любліна робити фотографії на склі. Ірина взяла з собою юку в горщику, Артем — листівку Кременчука з пам'ятником Шевченкові та шпильку-значок у вигляді українського та європейського прапорів, Роман — фотоапарат «Смена».

Виклик у часи пандемії

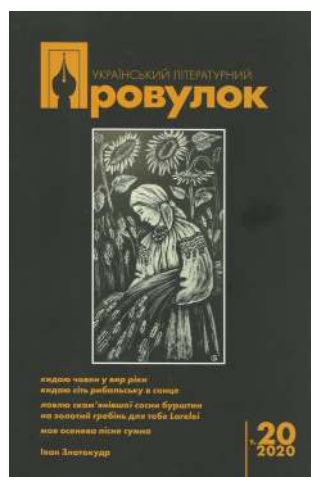
Відкривати художні виставки в час, коли всі культурні установи, зокрема галереї, закриті — це великий виклик. Ми вже звикли до зустрічей та розмов у форматі онлайн, дивимося так концерти і театральні вистави. Утім, спілкуватися з творами сучасного мистецтва, в яких головнішим за художні переживання є ефект суспільного залучення, з віртуальної відстані важко. Беручи все це до уваги, хочеться сказати, що проєкт «Невидимі мешканці», реалізований у форматі восьми коротких відео із записом кожного зі столів, предметів та розповідей, є дуже вдалим, чітким та цікавим способом подолати згаданий виклик.

Багатьох історій тут немає. Вони все ще неготові, пропущені та «брудні», сховалися у тій після першого слова. «Коли я тікав звідти, нічого не взяв зі собою», — чути відлуння з пострадянських долин, із залишків землі, вирваних імперією. Є також прочитані, промовчані електронні листи. І ще кроки назад тих, хто не прийшов, хоча ми були домовлені зустрітись. Однак я вірю, що один раз відкриті історії будуть розповідатися далі. І що за ними прийдуть настунні, разом із дрібничками, взятими з дому, який більше не існує (Анна Домбровська).

Відео з виставки можна подивитися на офіційному сайті товариства «Homo Faber». Авторка повідомляє, що експозиція буде тривати, доки не відкриються галереї, і її можна буде відвідати вживу. ■

Катерина КОМАР-МАЦИНСЬКА
Фото Анни Домбровської

РЕЦЕНЗІЇ ТА ОГЛЯДИ

«Український літературний провулок». [Щорічник] Люблін, 2020. – 393 с.

Презентація «Українського літературного провулку» за 2020 рік

Звертаю читачку увагу на найновіше видання — щорічник українського письменницького середовища «Український літературний провулок». Цей часопис існує в культурному просторі українців у Польщі від 2001 року. Він — спадкоємець бурхливих літературних дискусій, які точилися у 1990-х роках у «Нашому слові». Говорили тоді про присутність українських поетів у творчому дискурсі нашої середовища.

20-й том літературного щорічника письменницького середовища «Український літературний провулок» (головний редактор — Тадей Карабович, Люблін 2020) нещодавно вийшов із друку. Це, можна сказати, — подія, бо українських видань у Польщі не так вже й багато, багато періодики тепер також існує в онлайн форматі.

На сторінках щорічника, як завжди, презентують читачам найновішу творчість українських письменників у Польщі як складової нашої національної меншини. Феномен українських авторів показує літературу у ширшому контексті. Це — архівні матеріали, переклади поезії, літературна критика, рецензії, листування, літературні події та інформація про щоденне життя письменницького середовища. Усе це відображає творчий процес та його різноманітність.

У найновішому номері знову ведеться ґрунтовна дискусія про виникнення української літератури у Польщі, її становлення, що почалося з дебютів у «Нашому слові», «Гомоні», «Українських календарях» і «Альманахах». Ці

видання були віхами літературної історії українців у Польщі 1960-90-х років. Безумовно, після 1956 року стала помітною творчість Остапа Лапського, Якова Гудемчука, Івана Златокудра, а з дебютів 1980-х років можна відзначити Ольгу Петик, Івана Киризьюка, Тадея Карабовича, Женю Жабінську. Також літературознавці звернули увагу на те, що в умовах переселення українців 1947 року важливу роль у літературі відіграла ностальгія за рідними землями, переосмислення спілкування, впливів спогадів та літературних зустрічей.

Присутність літературного українського середовища у Польщі, про яку писали протягом 2001-2020 років на сторінках «Українського літературного провулку», не раз намагалися підсумувати. Ось характеристика цих процесів від антропологині культури Ольги Соляр:

«Після 1947 року всі цикли присутності українців на рідних землях були порушені. Попри те, що з часом, починаючи від 1956 року, літургійний цикл відновився, люди вже не повернулися до традиційного обрядового календаря, який століттями визначав періоди: весняний, літній, осінній і зимовий. Аграрний календар існував та досі існує у кожному традиційному суспільстві, життя якого залежить від плодючості землі та пов'язане з концепцією циклічності часу. Повторюваний ритм дає відчуття безпеки, тому після виселення українська громада інтуїтивно почала створювати нові свята, які можна сьогодні зарахувати до обрядового циклу українства у Польщі».

Запропонована науковицею літературна парадигма надто складна, щоби писати про неї при нагоді презентації «Українського літературного провулку», але все одно зрозуміла. Адже скільки творчого часу треба було Остапові Лапському, аби заново змалювати «втрачену Ойкумену», спробувати встановити для себе нові сторони світу і пори року. Про це свідчить його відомий вірш «Хата» (1996): «Лиш обриси одні / підвалини наснилися / на спогад в чужині, / як місця знак веселий». Автор віднаходить себе в поезії і нею живе.

У цьому контексті варто також нагадати літературну творчість Ольги Петик (поезію, прозу, драматичні твори), яка намагалася відбудувати зруйновані переселенням природні цикли втраченої малої Батьківщини. Її інтелектуальні твори встановлювали також контакт з Україною і Перемишлем, куди поетка переїхала на постійне проживання у 1980 році.

На сторінках «Українського літературного провулку» читач знайде літературознавчі статті Віктора Яручика, Івана Немченка, Віталія Мацька. У них автори розповідають: на початку

1980-х років Остап Лапський, Міля Лучак і Тадей Карабович запропонували нову концепцію. Вона полягала в тому, що творчість наших письменників у Польщі не є лишень власністю літпроцесу Українського суспільно-культурного товариства, а становить частину великої української літератури. Ця ідея запрацювала і стала для нас реальною. Наших авторів у Польщі прийняли до Національної спілки письменників України, вони друкували свої твори у Львові та Києві, і це відбувалося протягом 1990-2020 років.

На сторінках «Українського літературного провулку» вийшли ювілейні вітання поету Іванові Златокудру з нагоди його 90-річчя; вірші Мілі Лучак, Івана Киризьюка, Тадея Карабовича та інших українських авторів. Надрукована наукова стаття професорки Валентини Соболь про Остапа Лапського; мовознавчі матеріали про творчість народних поетів Степана Сидорука, Марії Сарнацької, Василя Альбічука. Як писав професор Михайло Лесів, у таких віршах зберігся «глибший сенс досвіду творців», який виконував антропологічні функції першоджерел, ширості та наївного захоплення світом. Народні поети, які плекали українську говірку, оберігали водночас традиційну сільську культуру.

Хочу також звернути увагу на унікальний матеріал, презентований у щорічнику, — статтю «Серце збунтоване до дна», яку доповнюють архівні вірші та світлини. Це — публікація про поетичну історію, сховану за літературним псевдонімом. Ідеться про віднайдені в «Нашому слові» вірші невідомого поета В. Беркута, який виявився знайомим вчепним-літературознавцем, професором Василем Назаруком. Цей текст показує ненормативність творчого дискурсу. У таких ситуаціях Остап Лапський сказав би: «Весняна повинь греблі рве». Це означає, що перед нами — цінна літературна знахідка 1960-х років, яка показує, що призабута творчість може бути актуальною.

Загалом «Український літературний провулок» є цікавим прикладом поетично-літературного літопису і відображає письменницьку ситуацію нашої середовища. Видання завершує біографічний показник щорічника 2001-2019 років, укладений відомим видавцем та редактором надсянських публікацій, Володимиром Пилиповичем з Перемишля. Щорічник проілюстрований гравюрами відомої львівської художниці Стефанії Гебус-Баранецької (1905-1985), яка народилася в Перемишлі.

Замовити часопис можна, написавши на e-mail: hola.skansen@gmail.com.

Мирослава ОСТАП'ЮК

СПОГАДИ

«Калинові мости» осиротіли

З Києва надійшла скорбна звістка. 10 листопада, незадовго до свого 70-ліття, несподівано помер письменник і журналіст, громадський діяч, активний учасник, співорганізатор та постійний голова журі усіх десяти міжнародних телерадіофестивалів «Калинові мости», які щорічно проходили у Вармінсько-Мазурському воєводстві у 2010-2019 роках; наш друг і соратник, журналіст і письменник Антон Щегельський.

Народився він 1 січня 1951 року на Вінниччині у Гайсинському районі. Після закінчення факультету журналістики Київського університету імені Тараса Шевченка працював у низці редакцій: кореспондентом газети «Вечірній Київ», заступником головного редактора видання «Юридичний вісник України», редактором інформаційного відділу газети «Говорить і показує Україна», провідним спеціалістом відділу взаємодії із медіа Міністерства юстиції, редактором сайту «2000», відповідальним секретарем журналу «Київська старовина» та Київської державної регіональної телерадіокомпанії, заступником головного редактора видання «ЄвроАтлантика», заступником головного редактора й головним редактором газети «Вісті Київщини», відповідальним секретарем тижневика «Культура і життя».

Антон Щегельський відзначився і на літературній ниві. Він — автор збірок пародій «Відхилення від ненормальності», «На перепутті думок» та «У чому істина циганська», а також друкованих і електронних прозових книжок: збірок новел «Остання гастроль імпотента Сливки», «Мемуари українського Казанови», повістей «Секс-бомба застарілої конструкції, або Уроки державної служби», «Пригоди українців у Анталії», сатиричного роману «Сезон паломництва в парламент» та повісті «Волошки для Тараса». Був членом Національних спілок України — письменницької та журналістської, а також Асоціації парламентських журналістів. Антон Щегельський — лауреат Всеукраїнського літературно-публіцистичного конкурсу «За талант і громадянську мужність» 2004 року.

Прощавай, дорогий друже Антоне! Рідна земля Тобі пером і пухом!

Степан МІГУС

60-річний ювілей Юрія Андруховича у Вроцлаві

Міжнародний фестиваль «WROClOveUKRAINA», Вроцлавський будинок літератури WDL та культурно-артистичний простір «Підземний Перехід Вагабундо» (Івано-Франківськ) 13 листопада організували «другу спробу» відзначити ювілей Юрія Андруховича — «Андрухович 6.0». Святкування відбулося в онлайн-форматі за допомогою інтернет-мосту між вроцлавським клубом «Проза» та «Вагабундо» у Івано-Франківську.

До побажань письменнику приєднався вроцлавський мер Яцек Сутрик, який пригадав, що Андрухович часто бував у Вроцлаві та був першим лауреатом польської літературної премії «Ангелуса» у 2006 році. Мер надав ювілярові найвищу відзнаку міста — медаль «Вроцлав з вдячністю».

«Ви не лише один із найбільш відомих українських письменників, ви теж чудовий посол Вроцлава в Україні,

а також у світі», — подякував ювілярові Яцек Сутрик. Медаль буде вручена Юрію Андруховичу під час найближчого візиту українця у Вроцлав.

У ході події свої музичні й текстові онлайн-дарунки ювілярові вручали, зокрема, члени вроцлавського гурту «Карбідо», з яким Андрухович записав кілька платівок, українські музиканти Тарас Чубай і Дана Винницька (учасниця польсько-українського гурту «Да-

гаДана»), а також польський музикант Миколай Тшаска, з яким Андрухович записав платівку «Андрухайд» на слова своїх віршів. До побажань приєдналися теж літературознавчиня Катажина Котинська, яка переклала на польську мову кілька його книжок, польський поет та перекладач Богдан Задура та інші.

Модератором онлайн-ювілею був український письменник Олександр Бойченко, а з Вроцлава йому допомагав Томаш Сікора (член гурту «Карбідо»). Зустріч велася польською та українською мовами. Відеозапис з онлайн-святкування можна подивитися на фейсбук-сторінці «WROClOveUKRAINA» (WroclOveUkraina-Festiwal Twórczej Współpracy).

Слід згадати, що святкування ювілею Юрія Андруховича у Вроцлаві мало

відбутися 13 березня, саме в день його народження, проте подія була скасована через карантин.

Юрій Андрухович — український поет, прозаїк, перекладач, есеїст, кандидат філологічних наук, Патріарх «Бу-Ба-Бу» (літературного угруповання «Бурлеск-Балаган-Буфонада»). Живе і працює в Івано-Франківську, де і народився. Андрухович є одним із найвідоміших українських письменників у Польщі, адже майже всі його книжки (проза, есе) були перекладені польською мовою. Разом із польським письменником Анджеєм Стасюком у 2000-2001 роках Андрухович видав книгу «Моя Європа: Два есеї про найдивнішу частину світу». ■

Підготував Павло ЛОЗА

СВЯТА БЕЗ ТАТА

11.11.2020 - 05.01.2021

Online

www.swietabeztaty.pl

Благодійний аукціон «Свята без тата»

Наближаються різдвяні свята. Усі ми любимо зустрічати їх в гроні рідних та близьких. На жаль, не всі матимуть таку можливість. У непрості зараз пандемічні часи варто не забувати про те, що в Україні багато дітей вкотре зустрічатимуть Різдво без батька. Саме тому Ініціатива Героям Майдану знову організовує благодійну збірку «Свята без тата» для діток, батьки яких воюють або загинули на сході України.

6 грудня у межах акції «Свята без тата» стартує також благодійний аукціон, усі вилучені кошти з якого підуть на подарунки діткам.

Різдвяний аукціон відбуватиметься у фейсбуці на сторінці «Свята без тата». Українські та польські відомі бренди, музиканти, письменники, митці цього року переказують на аукціон неймовірні вироби, подарункові сертифікати та багато інших сюрпризів. Придбавши собі чи близьким оригінальний подарунок, Ви водночас зробите добру справу!

В окремих постах на сторінці регулярно будуть виставлятися цікаві та вартісні лоти від чудових людей, у коментарях під якими можна буде пропонувати свої ставки. Виграє той лот, чия сума буде найбільшою на момент закінчення розіграшу даного предмета.

Щиро заохочуємо вже зараз стежити за оновленням інформації та анонсами щодо благодійного аукціону на фейбук-сторінці Свята без тата (facebook.com/swietabeztaty).

Розкажіть про наш аукціон друзям, поширюйте магію свят, яка так потрібна усім цього року, а особливо дітям, що чекають на подарунки від Святого Миколая в Україні.

Організатори збору коштів та благодійного аукціону

ДО УВАГИ БАТЬКІВ!

Поспійшайте зі знімками свої малят, які народилися 2020 року. До 23 грудня надсилайте їхні фото, подаючи ім'я, прізвище, вагу і ріст, а також місцевість. А ми помістимо ці світлини у святковий номер тижневика.

Фото надсилайте на адресу:
redakcja@nasze-slowo.pl

Редакція «Наше слово»

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Повіdomляємо, що з 1 січня 2021 року ціна одного примірника газети буде становити 4.30 злотих. Зміна ціни відбувається у зв'язку зі збільшенням витрат на видавничий процес і висилку газети.

Нагадуємо також, що до 5 грудня 2020 року ви можете зробити передплату газети на 2021 рік в кіосках RUCH.

Об'єднання українців у Польщі

Відійшли...

Єднаємося у скорботі та жалю з
Мирославом Марком і його родиною
з приводу смерті

БАТЬКА

Гурток ОУП у Кентшині

Іванові Надяку на прощання

Іване,
Вчора Андрій Тебе глядав усюди
на Щобі й на Груні, та на Горі
нетерпеливо дивився на Вислок Великий
хотів Тобі щось сказати
А Ти відійшов до пам'яті
Яка порожнеча по Тобі...

Іване,

Дивився на нас,
з незбагненої таємниці
— небес Бескидів
— солодкої, як квіти пахущі,
Вилікуй надії неприборкані
тої гірської, райської землі
у плачі та болі,
у вимученій пам'яті,
далеко за межами смерті
глядати Тебе будемо...
і над ріками Вислока Великого
і в небі
і тужити будемо за Тобою
як за життя нераз ми тужили...

Спи спокійним сном

До побачення,
Іване,
До позарани

Вічна Тобі пам'ять!

Олександр Маслей

Нагадуємо, що весь час збираємо матеріали до монографії українського шкільництва у Польщі 1944-2015 років

Пропонована структура праці:

- Українське шкільництво в роках 1944-1947
- Українське шкільництво в роках 1952-1989
 - Історичний нарис
 - Початкова школа в Чахові
 - Початкова школа в Сонгнітах
 - Початкова школа в Ярошівці
 - Початкова школа в Банях-Мазурських
 - Початкова школа в Білому Борі
 - Загальноосвітній ліцей в Лігніці
 - Українські класи в загальноосвітньому ліцеї в Перемишлі
 - Українські класи в загальноосвітньому ліцеї в Ґурові-Ілавецькому
 - Педагогічний ліцей в Бартошицях
- Пункти навчання української мови
- Шкільні програми і видавництва
- Підготовка вчителів – до 1989 року
 - Вчительська студія у Щеціні
 - Українські філології
- Українська освіта після 1989 року
 - Школи
 - Пункти навчання
 - Видавництва і шкільні програми
- Підготовка вчителів після 1989 року
- Спогади і біографи вчителів

Просимо надсилати матеріали: спогади, описані світлини, документи (або їх скани). Одночасно дякуємо всім, хто вже відгукнувся на наше прохання – частина тих матеріалів вже на сайті: www.osvita.org.pl

Документи в електронній формі можна надсилати: prosvita@o2.pl

Інші, на адресу фонду: Fundacja Prosvita
78-600 Wałcz, ul. Okulickiego 10-14/12

Марко Сирник

Наше Слово

Adres: Redakcja "Nasze Slowo", ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa,
tel.: prenumerata i reklama – tel./fax 22 677-88-10,
redaktor naczelny – 22 677-88-11, sekretarz redakcji – 22 677-84-46,
redakcja – 22 677-84-45.

E-mail: redakcja@nasze-slowo.pl, prenumerata@nasze-slowo.pl, ogloszenia@nasze-slowo.pl

Internet: www.nasze-slowo.pl

Kolegium Redakcyjne: Khrystyna Zanyk, Piotr Tyma, Paweł Łoza, Tetiana Daniuchenko, Anastazja Krawczuk, Daryna Popil.

Zespół redakcyjny: redaktor naczelny – Khrystyna Zanyk, zastępca redaktora naczelnego – Paweł Łoza, sekretarz – Tetiana Daniuchenko, redaktorzy – Igor Szczurba (Warszawa), Anna Winnicka (Koszalin), Grzegorz Spodarek (Kętrzyn), Katarzyna Komar-Macyńska (Przemyśl), redaktor stylistyczny – Olga Rusina, redaktor techniczny – Olga Michaluk, prenumerata, reklama – Lesia Korostatewycz.

Współpracownicy: Stefan Migus (Olsztyn), Anastazja Krawczuk (Warszawa), Piotr Andrusieczko (Poznań, Kijów), Olesia Gieral (Lublin), Bogdan Tchórz (Górowo Iławeckie), Ludmiła Łabowicz (Białystok), Oksana Kulczewycz (Legnica), Igor Isajew (Warszawa), Jerzy Gawryluk (Bielsk Podlaski), Olena Humeniuk (Kijów), Adam Wiewiórka (Legnica), Daryna Popil (Warszawa), Oleksandra Iwaniuk (Warszawa).

Wydawca: Związek Ukraińców w Polsce, ul. Kościeliska 7
03-614 Warszawa, tel.: 22 679-96-77, 677-88-05 (sekretariat),
22 677-88-06 (sekretarz Zarządu Głównego), fax: 22 679-96-95,

E-mail: zuwp@post.pl, sekretariat@ukraina.com.pl,

Internet: <http://www.oup.ukraina.com.pl>

Fotoskład: Redakcja „Nasze Slowo”

Druk: Drukarnia „Efekt”. Nakład 2700 egz.

Pismo dofinansowano ze środków dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji Związek Ukraińców w Polsce Z.G., ul. Kościeliska 7, 03-614 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat w PLN, EURO, CAD:

47 1160 2202 0000 0000 5515 6292

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Konto bankowe dla wpłat tylko w USD:

IBAN: PL20 1160 2202 0000 0000 5515 6196

BIC/S.W.I.F.T.: BIGBPLPWXXX

Bank Millennium S.A., ul. S. Żaryna 2a, 02-593 Warszawa

Poglądy autorów publikacji nie zawsze są zbieżne z poglądami redakcji.

Za wiarygodność faktów odpowiadają autorzy.

Redakcja nie zwraca tekstów nie zamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania i zmiany tytułów. Koresponduje z czytelnikami tylko na łamach tygodnika.

Rozpowszechnianie materiałów z „Naszego Słowa” wyłącznie za zgodą redakcji.

Za treść ogłoszeń i reklam redakcja nie ponosi odpowiedzialności.

„Nasze Slowo” dostępne jest w oddziałach Poczty Polskiej, w kioskach RUCH-u, w wybranych EMPIK-ach oraz w wydaniu internetowym www.eprasa.pl/news/nasze-slowo.

Prenumerata realizowana przez RUCH S.A.:

Zamówienia na prenumeratę można składać bezpośrednio na stronie www.prenumerata.ruch.com.pl

Ewentualne pytania prosimy kierować na adres e-mail: prenumerata@ruch.com.pl lub kontaktując się z Centrum Obsługi Klienta „RUCH” pod numerami: 22 693 70 00 lub 801 800 803 – czynne w dni robocze w godzinach 7⁰⁰ – 17⁰⁰.

